

CONCETTA LA MAZZA

Utover den blå himmelen

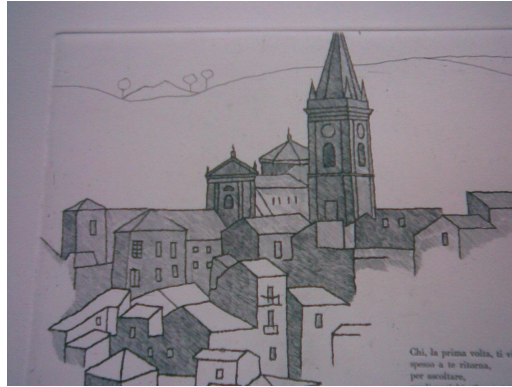

Biografi

Concetta La Mazza ble født i Novara di Sicilia i 1936, den eldste datteren til Domenico La Mazza og Teresa Correnti. I 1950, etter en smertefull periode med "betrodd" til sin mors tante, sluttet hun seg til foreldrene i Domodossola, hvor hun fortsatt bor sammen med ektemannen Giuseppe. Han har tre barn: Armando, Luciano og Daniela. Nylig har det overveldende ønsket om å huske barndommen hans i Novara sneket seg inn i hans sinn, og her er fødselen til denne intime, personlige dagboken, men full av anekdoter og referanser til miljøet fra den tiden: byen, landsbygda, menneskene, vanene, tradisjoner i det territoriet i de mørke årene av andre verdenskrig.

Skriftens urenergi

Lille Concetta blir betrodd til onklene sine og motvillig tvunget til å bo i Castrangia i en by langt fra byen og hennes følgesvenner. Dermed reiser han sin personlige Via Crucis i ensomhet under de harde krigsårene mellom sult, uvitenhet om tiden, overtro og mishandling. Etter krigen, den uunngåelige emigrasjonen og den naturlige vanskelige begynnelsen i nord.

Alt dette er fortalt gjennom øynene til en liten jente som gjenopplever fasene av sin vekst i minnet og som med overraskende friskhet og en subtil tråd av ironi gir oss tilbake gleden av å lese - endelig - en emblematiske historie om familiesamfunnet vårt, i stand til å bevege oss dypt, og det tilhører hver enkelt av oss.

I denne korte romanen av Concetta La Mazza undergraver skriveingen enhver regel og går tilbake til opprinnelsen, fri fra enhver formell skjematikk, drevet av en mystisk indre vitalitet, blir det en rasende elv som overvelder alt, det er sjelens styrtregn.

Figurene til onklene, Antonia og Michele, er minneverdige, akkurat som bildet av Novara forblir like sjenerøst, omsluttende og søtt som det er hardt og hardt.

Til slutt den vanskelige overgangen til ungdomsårene når det uopprettelige skjer, men lille Concetta overgir seg ikke til den tragiske skjebnen, takket være hennes mot og urokkelige håp i fremtiden, takket være øynene hennes som har vært i stand til å se... utover himmelen blå!

NINO BELVEDERE

"Prøvingen begynte for meg. Det var nok en varm dag, sommeren 1938 begynte, jeg var to år og tanten min kom for å hente meg. I en tøypose la hun en bluse og to par truser, da hun var uvitende om alt jeg forlot huset mitt. Jeg var så liten at jeg ikke kunne innse at min Via Crucis ville begynne den dagen."

Utover den blå himmelen

Kapittel en - Fædrehjemmet

Nå er det en gammel ubebodd ruin, kvalt av spindellev og gnagd av møll, men for lenge siden lå det et hus i Novara, en by som ligger under en majestetisk festning på Messina-fjellene, i en bakgate i Engia-distriktet. fontenen. Inngangsdøren åpnet seg mot en innvendig trapp som førte til første etasje hvor det var et lite rom med en treplanke: det var soverommet. Du gikk opp og der var kjøkkenet, hvis du kan kalle det det. I det ene hjørnet var det en steinplate som bålet ble tent på og et jernstativ som ble brukt til å støtte gryten med pasta. Overfor, hengende på den beksvarte veggen, en trespade, to sikter, en liten og en stor, ovnen for brødbaking, til den ene siden en halvråtten kiste, et

bord, to "furrizzi" og en eller annen vaklevoren stol. Endelig var det et rom, med en liten balkong med utsikt over bakgaten, hvor det bare var en enkeltseng. Det hullet var riket som bestefaren hans, som ble enke i 1934, bodde i. Det var laget en steinlatrine med trelukk under trappa. Siden det ikke er kloakk, må sistnevnte ha tjent til å dempe stanken som ble avgitt. Naturligvis manglet huset innlagt vann og elektrisitet, bekvemmeligheter som selv ikke baronene hadde på den tiden. Ved siden av var det en treport som førte inn i bjelken der hønene satt på ved.

I dette hjørnet, ute av denne verden, bodde min mor, som var syerske, sammen med min bestefar, to brødre og en søster, alle eldre enn henne, var gift og bodde også i Novara. Moren min var blond, tynn, veldig skrøpelig i kroppsbygningen, hun hadde veldig sarte trekk og det som var mest merkbart med ansiktet hennes, hvitt som melk, var to store blå øyne, nesten alltid redde og triste. Kanskje mors plutselige død, da hun var tjuefire, hadde vært årsaken til hennes fysiske og moralske skrøpelighet.

Noen år etter min bestemors død møtte moren min, takket være inngripen fra en av hennes gudmødre, sin sjarmerende prins. Faren min tilhørte en adelig familie fra Badiavecchia, som drev en taverna med tobakksbutikk og matvarer. Det var en familie med hardt arbeidende, og min far var en mann, etter alt å dømme, veldig kjekk, høy, mørk, selvsikker og initiativrik. Han bodde i en grend langt fra byen: til fots, i godt tempo, kom han på en halvtime. Faren hans dro kull. Moren var en dynamisk kvinne, om morgenen dro hun til Novara med muldyret for å kjøpe varene hun leverte i butikken: tobakk, salt og spiselige varer. Han kledde seg alltid elegant med et stort svart sjal rundt halsen, han kjøpte også avisen for å holde kundene orientert. Det var den eneste butikken i grenda og trivselen i det huset, selv om det var åtte munnar å mette, manglet ikke.

Sent på kvelden ville han prangende hjelpe sine nå berusede kunder - og lommeboken - ved å fortygne vinen med farget brus. Siden barn ikke alltid arver foreldrenes arbeid, hadde min far lært skomakerfaget. Etter en forlovelse som varte i noen måneder, dro far og mor, som en gang giftet seg, for å lage sitt kjærlighetsrede i huset ved fontenen i Engia-distriktet. Nøyaktig ni måneder senere kom jeg til denne verden, og i henhold til en hellig sørlandsk skikk ble jeg oppkalt etter min bestemor, Concetta. Til tross for alderen min hadde jeg mørk og rynket hud, jeg gråt alltid. Bestefar, siden vi ikke hadde vugge, ble tvunget til å vugge meg dagen lang i armene, om natten sov jeg i den store sengen med pappa og mamma. Etter alt å dømme var jeg veldig stygg og uutholdelig. Noen måneder senere, da det var lite arbeid i landet, bestemte min far seg for å gå på jobb på Sardinia. Da han dro til den andre øya forlot han moren sin med den gråtende babyen og en annen skapning som sparket i magen hennes.

Da jeg var tjue måneder gammel ble søsteren min Rosa født. Navnet var fra mors bestemor. I motsetning til Concetta, var Rosa - igjen ifølge min mor - vakker, med en hvit og rosa hudfarge, brunt hår som rammet inn et harmonisk ansikt pyntet med to vakre blå øyne: en blomst, som navnet hennes! Så mye at da mamma gikk til fontenen for å hente vann med Rosa i armene, spurte venninnene henne hvordan det var mulig å føde to helt forskjellige døtre. - Chista cà, Rusina, sì ch'ievi billicchia, ma l'otra... - Denne, Rosina, ja hun er vakker, men den andre... sa vennene med en grimase. I mellomtiden fortsatte jeg i denne situasjonen å være urolig, som om jeg fornemmet forutanelen om prøvelsen min, som jeg takket være Gud utholdt, selv om ikke med resignasjon.

For å fortelle resten av historien må jeg først introdusere deg for min tante Antonia, kort sagt zì 'Ntuoia. Hun var min mors

storesøster, mellom de to var det sytten års forskjell. Hun var en kort, lubben kvinne, med skittent hår som falt over øynene. Det forsømte ansiktet hans så eldre ut enn han faktisk var, og det var bare så mye ydmykelse i det tomme blikket hans. I en alder av tjue, på den tiden giftepliktig alder, giftet hun seg med en første fetter av henne, som nettopp hadde kommet tilbake fra arbeid i Sempione-tunnelen, som var enke og hadde en tre år gammel sønn. Denne mannen, min onkel Michele, zì Micheri, var en lav mann og så ut som en plebejerkopi av kong Vittorio Emanuele III, han bodde i et hus han eide i en gate i byen som var veldig karakteristisk for trinnene nesten to meter brede. Det var et vakkert hus. I første etasje lå snekkerboden med en stor sentral disk med skrustikke, to overskap hvor han oppbevarte rasper, meisler, gimlets, huler og skruer, dreiebenk for runding av føttene på bordene han bygde, en for sliping av høvler og blader, en vedovn med kasserolle for å gjøre limet flytende, plater hopet opp overalt, noen sager festet til veggen, noen lykkebringer som hesteko, geitehorn og skilpaddeskinn, kort sagt, et av de stedene som nå tilhører de bare minnenes verden.

En tretrapp førte til første etasje, hvor det var to romslige rom med keramiske fliser, en luksus på den tiden, en skjenk laget av onkelen min, en sofa, et bord og noen stoler vevd med raffia, et slags grønnsakstau. Fra balkongen med utsikt over gaten i midten av august, da prosesjonen av Assumption gikk opp mot klosteret, var det mulig å ta på det kronede hodet til Madonnaen med hånden. På den annen side, fra andre etasje kunne du se Rocca Salvatesta og på motsatt side, gjennom en sprekk mellom husene, kunne du beundre det fantastiske landskapet i fjellene som gradvis strakte seg utover, utover den blå himmelen, til du nådde havet hvor, spesielt i de kjølige vårdagene da det ikke var tåke, kunne du se Vulcano på kanten av horisonten og deretter

Lipari, Stromboli og alle de andre øyene: et naturlig skue, et glitrende flerfarget postkort.

En annen trapp gikk opp til første etasje, hvor kjøkkenet og soverommet var, den første var meget romslig og utstyrt med vedovn for brød og støpejernskullkomfyr for matlaging. Det var utvilsomt et vakkert hus, bortsett fra uleiligheten med kjøkkenet uten vask med avløp for å gjøre de mer essensielle husarbeidene. På den tiden var noen bekvemmeligheter fortsatt utenkelige. Faktisk ble vannet tatt fra den offentlige fontenen i en sinkkvart og deretter ført til andre etasje hvor det ble hellet i et stort terrakottabasseng for oppvask. Siden det ikke var avløp fra vasken, ble vannet fra kummen ført tilbake til første etasje og spyllt ned i toalettet. For en kvinne var det veldig slitsomt arbeid. Den servile og ydmykende tilstanden, på grensen av enhver menneskelig utholdenhet, nådde sitt klimaks ved middagstid da tante Antonia, av respekt for mannen sin, måtte spise fra samme tallerken som han hadde spist før, og kanskje gudsønnen gjentok samme, men jeg har ikke noe sikkert minne om dette.

Onkel Michele var en dyster og sur mann like mye en arbeider som han var en tosk, i stedet for et hjerte hadde han en sandsteinsklubbe. I øynene hans har jeg aldri sett et glimt av ømhet eller medfølelse overfor andre. Hun segregerte tanten hjemme for å passe sønnen, hun måtte lage mat, være hans tjener og alltid si ja, ja, ja. Han kunne ikke engang se ut på balkongen ellers ble det trøbbel, mens han nesten hver kveld etter jobb dro på taverna med vennene sine for å drikke.

Han kom vaklende hjem, gjennomvåt av svette og med en stinkende pust som var umulig å være i nærheten av. I stedet ventet tanten min, ved oljelyset, på ham til sent på kvelden uten å spise. Når den lille kongen kom tilbake - han hadde ofte ikke engang krefter til å gå opp trappene - utmattet, forlot han seg selv

på den støvete arbeidsbenken og ble der hele natten for å edru. Til tross for alt dekket tante Antonia ham med en frakk og satte seg kjærlig ved siden av ham for å våke over ham til morgenen. Slik gikk årene, og i bytte mot en slik hengivenhet kunne hun ikke en gang besøke sine slektninger for å unngå scener. Han, sjalu, smålig og overbærende, gikk for å kjøpe stoppetråd, kammer, hårspenner og andre ting for å hindre henne i å forlate huset. Da de ble invitert til en bryllupsseremoni, kom ikke onkel Michele hjem før i siste øyeblikk og tante Antonia kunne ikke gå alene før slektningene klarte å spore opp mannen hennes. Nå og da klarte de å overbevise ham, andre ganger kom han i tide, men så, midt i festen, forsvant han og tante Antonia, skuffet og misfornøyd, vendte hjem helt mogia mogia. Over tid akkumulerte hun bitterhet og tristhet, og var ute av stand til å gi ut luft til noen fordi hun var isolert, hun var offer for forferdelig hodepine og tannpine som torturerte henne i hele uker.

En dag ringte en nabo, så god og from, til zio Michele og bebreidet ham for all mishandlingen han fikk kona til å lide: - Du burde skamme deg - hun skrek til ham - fikk en slik kvinne til å lide... Antonia trenger å få litt luft, du trenger ikke å skille henne hjemme, hun bør gå ut, gå til messe, gå til slektninger, som alle kristne gjør. Fremfor alt må hun gå, bare på denne måten vil hodepinen forsvinne...- naboen tok en liten pause, og fortsatte så: - mindre enn en time herfra, går nedover et muldyrspor, vi har litt land og et lite hus meget beskjedent med kjøkken under taket og et annet lett fuktig rom som kan brukes som soverom om sommeren. I dette landet er det planter av hasselnøtter, fiken, mandariner, mispel, druer, zizzole, epler, pærer, oliven, kort sagt alt godt.

Som du vet, etter brorens død, må jeg passe tanten min og jeg kan ikke lenger ta vare på landsbygda, så jeg tenkte å selge den.

Hvorfor kjøper du den ikke? Så din kone ville være i stand til å puste frisk luft... Onkel Michele nølte først, men dro deretter for å besøke henne og overbeviste til og med seg selv om å kjøpe den. I løpet av kort tid ble kontrakten fastsatt og eiendommen ble hans. Derfor fridde Vittorio Emanuele IIIs etterligner, stadig mer skarpsindig og forrædersk, til tante Antonia: - du vil lære å plukke fiken og tørke dem. Når du må vaske klærne dine, vil du gå ned til elven og hente vannet du trenger for å drikke og lage mat ved å grave et hull i sanden for å rense den. Vi kunne trekke oss tilbake for å bo på landsbygda: Jeg skal jobbe som en snekker for familiene som bor i de nærliggende grendene San Basilio, Vallancazza, Badiavecchia og Piano Vigna. Det vil være ubehagelig om vinteren når elven sveller av vann, men jeg vil overvinne denne hindringen. Du vil derimot kunne nyte naturen. Med nedslått blikk gjorde tante Antonia nok en gang som hun ble beordret: - Cuomu tu voi, eu fazzu.- Som du vil, så skal jeg gjøre det, svarte stakkaren lydig.

Kapittel to - Ute av denne verden

Tidlig på våren 1936 flyttet den fattige kvinnen og onkelen Micheri til Castrangia, på landsbygda, nær bekken. I de forskjellige landsbyene Badiavecchia, San Basilio og Vallancazza spredte det seg at han i alle fall var tilgjengelig og folk kalte ham for arbeidet. I de dager var det skikken, selv om det i dag kan virke rart, at når de trengte et bord, et vindu, en dør eller en garderobe, ringte de snekkeren og tok imot ham i hjemmet sitt: de improviserte en arbeidsbenk og sørget for nødvendig ved. Onkel Michele tok med verktøyene og ble på stedet til arbeidet var fullført.

De kalte ham for å felle et tre og lot det tørke i et par år. Treets stamme ble deretter montert på en vegg. Snekkeren holdt sagen ovenfra og en assistent under: "Serra serra mastro dascio che dumè fagimmo a cascia" (Så så o store mester at i morgen skal vi lage skrinet).

Trestammen ble montert på en vegg. Med en diger sag fikk de tak i bordene og med disse bygde de vinduer, senger, garderober. For å gjøre denne jobben sto han opp klokken 4 og dro avgårde med sekken og jernene. Da han kom hjem tilbød kundene ham nymelket melk med løk og et brød. Ved middagstid

en tallerken pasta og et stykke ost. I skumringen sluttet han å jobbe og de ga ham hjemmelaget brød som første forskuddsbetaling før regningen ble gjort opp på søndag i Novara.

Det gikk noen år og sønnen Turillu hadde vokst opp og forsto at han ikke hadde til hensikt, for noe i verden, å tilbringe resten av livet sitt isolert på landsbygda. Han hadde lært farens fag, men ønsket å spesialisere seg og bli møbelsnekker. Han klarte å overbevise faren om å sende ham til en by hvor det var mulighet for å lære seg den kunsten. Han flyttet til Catania og etter to år i lære ble han veldig god, han følte seg klar til å gjøre den jobben, og siden han nå var nitten år trodde han at tiden var inne for at han skulle starte sin egen familie. Han hadde kjent en gjeterdatter i årevis og bestemte seg for å gifte seg, men det gikk mot viljen til Zi Micheri som ville ha ønsket at sønnen hans skulle gifte seg med en kvinne i hans kaste. I de dager, utrolig, men det var slik: for en håndverker å gifte seg med en hyrdedatter var en stor årsak til vanære. Det oppsto plutselig en stor konflikt mellom far og sønn som fikk Turillu til å løsrive seg definitivt fra sin far og stemor. Med sin nye familie forlot han landet og flyttet til Como hvor han tjente mye formue med arbeidet sitt.

Onklene hadde ingen barn, så med Turillus avgang ble de for alltid alene. Den som led mest av denne isolasjonen var tante Antonia som brukte hele dagen på å snakke med fuglene, fluene og myggen som surret rundt henne. I den hulen på landsbygda hadde han ikke mulighet til å snakke med noen. Først i anledning viktige høytider som jul, påske eller festen for Madonna Assunta i midten av august fikk han anledning til å reise til landsbyen for å besøke min mor. Under et av disse besøkene, etter å ha klaget lenge over tilstanden hennes, fridde hun til søsteren sin: - Kjære Teresa, jeg la merke til at du har for mye problemer med to små

jenter, betro Concetta til meg så du vil være friere til å vie deg til den lille. Jeg tar henne med til landsbygda der luften er finere og vil gjøre henne godt - Moren min var i utgangspunktet usikker, men så, som alltid, gitt hennes lett betingede natur, bak søsterens presserende insistering samtykket hun.

Prøvelsen begynte for meg. Det var nok en varm dag, sommeren 1938 begynte, jeg var to år og tanten min kom for å hente meg. I en tøypose la hun en bluse, to par truser og uvitende om alt jeg forlot huset mitt. Jeg var så liten at jeg ikke kunne innse at min Via Crucis ville begynne den dagen. Vi gikk langs muldyrsporet til vi etter en halvtime eller kanskje mer ankom dette ensomme stedet med det ikke særlig betryggende navnet Castrangia (Cassandra!) som for å varsle ulykke, kort sagt, navnet var allerede et helt program, til og med hvis jeg ikke kunne innse det på den tiden. Mannen ønsket meg i utgangspunktet velkommen, tanten kjøpte av og til noe søtsaker til meg for å vinne min sympati, og når hun fulgte meg til Novara for å besøke moren min insisterte hun alltid på at jeg ikke trengte å gå hjem, men det var bedre å vokse opp med henne som var alene og at hun ville være min mor. Jeg kunne ikke gjøre annet enn å adlyde.

I mellomtiden kom faren min tilbake fra Sardinia, ble der bare en uke, nok til å gjøre moren min gravid, og dro igjen. Vi var i 1939 og året etter ble Antonietta født. Jeg husker fortsatt vagt at tante Antonia tok meg med til Novara for å se moren min og jeg så søsteren min for første gang. Jeg ønsket å bli hjemme for å kose lille Antonietta, men tanten min, som har mer og mer kontroll over livet mitt, stiv som en soldat, sa til meg: - Turnemmu a casa, ti fazzu eu 'na bella causitta - (La oss gå hjem, Jeg skal ta vare på deg en vakker dukke).

Da vi kom til hytta la han i armene mine en fille "causitta" med

malte røde, skremmende øyne. Jeg ble redd. Det var en periode hvor jeg alltid gråt fordi jeg ønsket å reise tilbake til Novara til min bestefar og mor, men det var ingen måte å overbevise Zi Antonia på: hjertet hennes var forsteinet og døvt for alle mine klager. I de første tre årene tilbrakte vi mye tid i landstedet i Castrangia, hvor det ikke var en levende sjel, bare sjelden så vi ferierende i husene spredt rundt.

På søndager dro vi til landsbyen og jeg dro for å besøke min mor, mine småsøstre og min morfar. Bestefar var en hyggelig mann med bart. Han hadde med seg en snusboks som han snuste av og til. Om vinteren tok han meg under kappen og tok meg med til torget for å kjøpe litt søtsaker og smake på vinen på "Sciancaditta"-tavernaen over sykehuset. Om kvelden dro vi tilbake til Castrangia.

Noen kvelder dro onkelen min for å øve med bandet, hvor han spilte trombone, så stoppet han for å drikke på vertshuset og kom frisk tilbake til landsbygda. 500 meter fra Castrangia begynte han å kalle "Concettina, 'ntoia...". Hjemme hadde tanten i mellomtiden gjort klar leirgryten for å varme opp vannet på stativet. Halvveis i matlagingen fikk han hellet en øse med kokende vann, kanskje for å kvitte seg med vinen. I en jernpanne tilberedte tanten min løken med tomatene for å krydre pastaen. Løken var understekt og fikk meg til å kaste opp. "Spis, ellers tar jeg beltet og gir deg likene...".

I de dager var en kvinne av venetiansk opprinnelse jordmor i San Basilio. Når elven var full om vinteren, bar onkel Michele den på skulderen (en ciancalea) for kjøp i apoteket i Novara. Han stoppet hjemme og sa "Antonia, gi henne et sjal siden det er kaldt". Stakkars tante, jeg vet ikke om hun forsto at hun var kjæresten til Michele.

Jeg var nå fem år gammel, isolert på landet, uten å snakke med noen, jeg var blitt som et vilt dyr. Jeg skammet meg over alle. Da vi dro til Novara gjemte jeg meg fordi jeg var redd for folk. Naboene innså denne forvandlingen og rådet derfor onklene mine til å sende meg i barnehagen. Onklene ble heldigvis overbevist. Så en morgen sendte tanten min onkel Michele for å kjøpe en kjeks til meg og legge den i den hvite halmkurven min bestemor hadde gitt meg. Sammen med kjeksen la han et ferskt egg. Han fulgte meg til barnehagen som ligger i nærheten av landsbyens kloster. Da nonnen åpnet døren for å ønske meg velkommen, begynte jeg å skrike. Fanget av frykt kastet jeg kurven på gulvet, egget knuste og skitne til gulvet overalt. Tantens min straffet meg ved å slå meg hardt og tok meg med hjem. Så min første dag i barnehagen ble også min siste.

Det hendte, fra jeg var fire år, at onkelen min sa: "Concettina, gå til Novara for å få meg noen carmieri (beroligende) mot hodepinen. Jeg løp langs muldyrsporet som en ilder, jeg gikk gjennom distriktet Greco, noen ganger stoppet jeg ved fontenen for å slukke tørsten, og jeg kom til apoteket "du Surcittu". Han, farmasøyten, forbløffet, fortalte vennene sine at om kort tid skulle jeg til og returnere fra Novara som et lyn. I en alder av fem tok de meg med til Barcelona til fjerne slektninger. Der så og hørte jeg på overraskelsen min for første gang... radioen! Vi dro også til en butikk for å kjøpe et stykke ertefarget tøy. Salgsassistenten foreslo: - Kjøp også luen og det hvite skjerfet -. Til slutt ble de overbevist og selgeren ga oss to gratis rester av skinnende blått og lyseblått sateng. Dagen etter tok vi stoffene til mamma som laget klærne på noen dager. På søndag følte jeg meg som døtrene til markisene og baronene til Novara.

Vinteren 1941, midt under krigen, bestemte min far, etter å ha avsluttet arbeidet på Sardinia, sammen med en venn av ham for

å søke lykken i en nordlig by og leve av å ta opp sin gamle jobb som skomaker. Det var en følelse i luften at moren min ville bli med min far, og jeg ble forstyrret av dette, så mye at jeg en dag gled under sengen hans, kledde av meg og observerte de to riskornene til fremtidige brystvorter med skorper fordi tanten min aldri vasket meg. Jeg tok dem voldsomt av. Jeg husker at jeg så blod fordi jeg hadde skadet meg. Jeg tok på meg lerretsskjorten som var nødvendig dag og natt, så kjolen, og ingen la merke til det.

Før avreise prøvde moren å forlate bestefarens hus i orden, og stakkaren ble stående alene. Han tenkte på å sette inn elektrisk lys, på den tiden herrenes privilegium. Tidligere ble "u lusu" brukt til petroleum. Onkel Michele var opprørt: noen dager senere ringte han etter tur til elektrikeren og fikk ham også til å installere lyset i huset sitt, så da jeg dro til landsbyen nøt jeg også litt lys på den bratte tretrappen. Når jeg måtte på toalettet (en latrea), egentlig et enkelt hull som var i første etasje bak laboratoriet hans, var det alltid stablet kister ved siden av, som onkelen min bygde for å være klar i tilfelle forespørsel.

Om morgenen 1. mars 1942, ikledd blå sateng med lyseblå ermer, fulgte jeg sammen med min onkel og bestefar Tore min mor og småsøstre til Piazza di San Sebastiano med posten, det vil si, ja, med buss, som ville ta dem til på Vigliatore jernbanestasjon. Hennes 4 år gamle søster Rosa ville ikke gå opp og for å overbevise onkelen sa: - hvis du ikke går opp, blir du ietto du pidti - (jeg skal gi deg to fiser).

Jeg, den eldste, påvirket av tanten min, dro ikke og ble i Novara. Jeg klarte ikke slutte å gråte. Jeg søkte trøst i min bestefars armer. Han ble også alene, og den dagen ble jeg hos ham for å holde ham med selskap. Etter omtrent tjue dager kom det første brevet fra moren som fortalte om turens suksess. Pappa hadde

latt henne finne en koselig leilighet med vann i huset og gasskomfyr, en nyhet for henne. For å fortsette historien, dagen etter ankomsten hadde hun kalt en frisør inn i huset for å gi henne en fasjonabel hårklipp. I landsbyen hadde nesten alle kvinnene langt hår med en tupe. Kort sagt, min mor var glad og fornøyd for første gang i livet. På slutten av historien anbefalte han meg til tanten min. Han så absolutt ikke for seg lidelsen min i Castrangia.

Dagen etter at vi dro, tok tante Antonia meg med tilbake til landsbygda og ba mannen hennes kjøpe meg den første klasseboken for å lære meg å skrive og kunne gå i andre klasse i stedet for den første i oktober. Stakkars meg: Jeg kunne ikke spille lenger, men jeg måtte bruke tiden min på å skrive stenger og tall. Fra Castrangia nå og da gikk læreren forbi på vei tilbake fra San Basilio hvor hun underviste. Hun het Maria, hun var datter av en kaptein tanten kjente. Han tilbød henne et glass vann. I mellomtiden viste jeg henne notatboken og hun ga meg et kjærtegn. Han tok en rød blyant opp av vesken og skrev "brava". Hvilken glede, hvilken lykke å se meg rost, noe ekstraordinært for meg. Jeg ble mer melankolsk for hver dag, jeg tryglet dem om å ta meg med til mine farfars onkler og besteforeldre, men tanten min sa at det ikke var nødvendig.

Hun var redd jeg kunne fortelle dem hvordan jeg ble behandlet og matet. Maten var faktisk ikke nok for en liten jente som måtte vokse og utvikle seg: om morgenen ga de meg et stykke hardt brød med litt ost, midt på dagen en salat med tomater og to oliven. Om kvelden, da mannen hennes var der, kokte tante Antonia litt pasta med en improvisert saus laget med rå løk. Og hvis jeg ikke spiste det, risikerte jeg å få juling. For å variere noen kvelder kokte han pasta og bønner eller en slags myk polenta. Først ved jul, nyttår, karneval og påske drepte de en høne eller

en kanin. I januar drepte de en gris som de laget krydret salami og smult av, men du måtte spise dem med en dråpe ellers ville de ikke være nok til hele året. Nå og da på søndager kjøpte onkelen min skitten innmat som bare jeg tenker på det, selv nå, gjør meg kvalm, eller tarmen rullet opp på en gren av persille, stigliolen, som så ble stekt. De var alle billige matvarer fordi, ifølge dem, skulle du ikke være sløsende som besteforeldrene dine, og de gjentok for meg: - Du skjønner, de har alltid panner fulle av pølser og lagerfisk, de spiser og drikker. Du må holde deg unna de menneskene - sa de -. Onklene mine fryktet at andre slektninger ville overbevise meg om å insistere på å bli med min mor og far på kontinentet. De jobbet så hardt for å få meg til å hate dem at jeg noen ganger, når jeg møtte dem, la hendene mine over øynene for ikke å se dem.

September var kommet og jeg måtte ta opptaksprøver til andre klasse. Onklene mine tok meg med til bygda, de rådførte seg med vaktmesteren for å holde et øye med meg, med læreren jeg skulle ha i andre klasse og med læreren i prøvenemnda. De hadde alle med seg gaver med egg for å sikre min kampanje. Jeg hadde aldri hatt kontakt med de menneskene, klasserommet hadde flere to-seters trepulter med blekkhus. Det var andre jenter med meg som tok korrigerende eksamener. De fikk meg til å løse addisjon og subtraksjon på tavlen. Både blekkhusene og tavlen var helt nye for meg. Jeg skalv som et blad av frykt og forlegenhet, jeg visste ikke hvordan jeg skulle løse operasjonene, for tante Antonia hadde bare lært meg å skrive tallene fra én til ti. De ba meg så skrive en setning, en liten tanke i notatboka, men jeg visste ikke hvor jeg skulle begynne. Da disse problemene var over, tok vaktmesteren meg med hjem. Tanten spurte henne hvordan testen hadde gått og vaktmesteren svarte at det ikke hadde gått særlig bra, men at den endelige dommen lå hos

lærerne.

Overraskende nok var resultatet positivt og jeg ble tatt opp i andre klasse: Jeg var klar til å gå på skolen, men forkleproblemet oppsto. Onkel Michele hadde gått til butikken dagen før og kjøpt en rest av svart stoff. Tante Antonia laget en uniform til meg i løpet av en dag. Det måtte mer penger til for å kjøpe kofferten. Onklene mine hadde penger, men de hadde en besettelse av å spare, så han, den snåle mannen, fikk taket på det og laget en koffert i kryssfiner med en vindusklemme. De kjøpte ikke engang en penn til meg. Onkelen hans laget en av et tynt stykke tre med en spiss festet i enden. De to notatbøkene og blyanten kunne ikke erstatte dem og måtte kjøpe dem med makt. Den 1. oktober 1942 fulgte tanten min meg til skolen. Først hadde hun gått til podestà for å be om en fødselsattest som skolen krevde fordi jeg var utenfor klassen. Læreren var full av vennlighet og tok imot meg med sympati, men jeg var redd henne kanskje fordi hun i stedet for høyre arm hadde en gummiprotese på grunn av en ulykke som skjedde som barn i farens pastafabrikk. Jeg ble tildelt plass på de første benkene. Mine nye følgesvenner, som ikke hadde sett meg året før, ble fascinert av min tilstedeværelse og mumlet til hverandre: - Ma cù ievi is this cause sicca-sicca? - (Hvem er denne tynne, magre lille jenta?). Jeg ble veldig skremt og skamfull, jeg klarte ikke å åpne munnen og jeg svarte ikke engang på spørsmålene som læreren kjærlig stilte meg.

Jeg var et vilt barn og hadde ikke mot til å be om å gå ut å tisse, og en gang tisset jeg selv. Så da jeg kom hjem banket tante meg opp fordi hun måtte vaske kjolen min som uansett ikke ville tørke i tide til neste dag. Dagene gikk og det samme skjedde hver gang. Da læreren fikk vite om det midt på dagen, sendte hun meg på toalettet, men noen ganger glemte hun det og jeg gjorde det igjen. Kompisene ignorerte og unngikk meg som om jeg var

plaget og prøvde ikke engang å bli venner med meg.

De kjente hverandre fordi de møttes i landsbyen, mens jeg måtte gå nesten en time for å komme til huset på landet og derfor hadde jeg ingen anledning til å bli venn med dem. Onklene kom til landsbyen bare på søndager for å møte venner og tilbringe noen glade timer med dem foran en flaske vin. Men mesteparten av tiden ble tanten hjemme for å motta arbeidsordre til mannen sin. I en alder av seks pleide jeg å gå den lange oppoverbakke mulesporet. Halvveis stoppet jeg for å plukke opp en bukett fioler omgitt av løv for å tilby læreren.

Jeg kom utslitt til skolen. Etter middag kom jeg tilbake til landsbygda akkompagnert av øredøvende kvitring av sikader og en stekende sol, uten noen gang å møte en levende sjel.

Jeg stengte meg inne i den hytta og ble alene om å fantasere om meg selv i den ikke særlig rolige atmosfæren med tanten min som var stadig strengere mot meg. Onkelen, etter jobb, gikk nesten alltid på kroen og kom hjem sent på kvelden, alltid full. Noen ganger, mer beruset enn vanlig, gikk han seg vill og kom ikke hjem. Tanten hans og noen naboer lette etter ham midt på natten langs bekken ved lys fra lykter. Da de fant ham falt på bakken, overtalte de ham til å gå hjem.

I mellomtiden kunne jeg ikke gjøre noe bra på skolen. På slutten av det første kvartalet delte læreren ut rapportkortene, da med insignier av fasces og dessverre med alle fagene utilstrekkelige: Rapportkortet mitt var det dårligste i klassen. For å oppmuntre tanten min fortalte jeg henne at de andre rapportkortene var like mine også, og tanten tok nesten agnet. Så, dag etter dag, oppmuntret jeg meg selv og i klassen prøvde jeg å bli venner med noen klassekamerater. Jeg ville henvende meg til dem, men de ekskluderte meg fra samtalene deres, kanskje fordi jeg i deres øyne var en fattig landjente.

Tredje kapittel - Spill på sanden

I årene tilbrakt i ensomhet i Castrangia, gikk aldri tiden fordi det eneste man kunne gjøre var å lytte til fuglekvitter dagen lang og om sommeren øredøvende kvitring fra sikader, når siroccoen krøp inn fra havet langs sikksakkbanen av bekken og sette dalen i brann. Dyrene på landsbygda var mine venner. Så jeg brukte tiden min på å dagdrømme. Jeg laget min egen verden med utgangspunkt i figurene som dukket opp for meg mot himmelens bakgrunn eller blant grenene på trærne: ville dyr som snakket, riddere som jeg stilte opp på kanten av Rocca Salvatesta og deretter med min magiske krefter jeg fikk dem til å falle, jeg så dem utslettet av frykt. Så forvandlet jeg Klippen til en drage som plutselig løsnet seg fra fjellet og flyvende høyt sådde skrekk over hele landet. Jeg forvandlet skyene, som ble til flygende båter og jeg reiste i himmelen og tenkte på å gå utover det fjerne havet, hvor min mor og søstre ventet på meg. Krabber som kom ut av bekkenvannet og svulmet opp for å forvandle seg til gigantiske dyr som, som rykket frem i bekken, også rykket opp plantene.

Noen ganger husket jeg det ubehagelige ansiktet til min tante

Antonia. Hun elsket meg ikke, hun elsket meg ikke og jeg hatet henne: moren min hadde betrodd meg til søsteren sin, men hun hadde også lovet meg at hun en dag skulle komme og hente meg: dette er grunnen til at jeg ofte klatret i trær, skannet horisonten i håp om å se henne komme på ryggen av en hvit hest sammen med faren min. I de nærliggende landsbyene San Basilio og Vallancazza hadde alle menn dratt bort. Bare kvinner, barn og noen gamle ble igjen. De var stille landsbyer som livet knapt rørte. Tiden hadde stoppet og folk trodde at alt ville forandre seg, at sivilisasjonen en dag, når krigen var over, ville gjøre sitt triumferende inntog i den svermen av spredte, døde, vakleворne hus. Jeg skulle gjerne hatt venner, å vite at jeg ikke var alene og forlatt, å kunne bli beskyttet, å vite at jeg kunne søke tilflukt i dette eller hints hus. Jeg hadde ikke engang rett til å si at jeg var uten familie, at foreldrene mine var langt borte på motsatt side av havet, bortenfor det endeløse blå, at det mellom meg og dem var som et høyt og ufremkommelig fjell. I stedet ble jeg tvunget til å bo hos tanten min som misbrukte meg. Da jeg tenkte på det og så henne dukke opp, irriterte hun meg med den harde, brutale stemmen. En stemme laget for å rope, rope, fornærme og håne.

Til og med dyr var redde for stemmen hans. Bare sammen med mannen sin senket hun toppen, og stemmevolumet endret seg fullstendig, og ble til en saus brek. Tantene min trodde en liten jente ikke kunne finne ut hva som foregikk rundt henne. Ikke bare forsto jeg alt, men dessuten forble jeg ikke taus eller passiv. Det var en konstant kamp. En endeløs og utmattende kamp. Nå og da tenkte jeg på fremtiden: hun var gammel og hjelpeløs, jeg var ung og sterk, men til tross for alt ville jeg ikke ha behandlet henne dårlig, det var ikke en del av min natur.

Noen ganger nærmet jeg meg elven hvor jeg fant folk som gikk

for å vaske klær, for å gjøre lisciaen, det vil si at de vasket laken og tepper, først dynket alt i aske. Eller når de etter klippeperioden kom for å vaske sauens ull og tørket den i solen for å bleke den og deretter bruke den til å stappe sengemadrassene. Jeg gikk for å samle flakene som ble igjen mellom steinene i kysten og med dem kledde jeg filledukken min. Da jeg ikke visste hva jeg skulle gjøre, begynte jeg å løfte steinene på bredden av bekken på jakt etter rekene, med mestring heftet jeg dem med fingrene over hodet, for å hindre at de klemte fingrene mine med klørne.. Jeg tok dem med hjem og om kvelden når tanten min tente bålet, stekte jeg dem og spiste dem: for meg var det en spesiell middag. Noen ganger i stedet for krabber, så snart steinen ble løftet, hoppet små livredde frosker oppover, med et vertikalt hopp, og fikk meg til å hoppe av frykt. Jeg trodde de var lekekameratene mine, og noen ganger syntes jeg til og med synd på at jeg måtte la dem være alene i mørket hele natten. Da jeg skulle reise hjem om kvelden ropte jeg høyt til onkel Michele og utnyttet ekkoet som ble skapt i dalen. Noen ganger om sommeren når det var familien Scardino som bodde i et hus lenger oppe i dalen, besøkte jeg dem. Jeg lekte med Mimma som var den yngste av brødrene.

Pippo pleide å bygge stoler og bord til dukkene. Så fint det var å tilbringe noen timer sammen. Om morgenen ringte de meg da de dro til den andre siden av elva for å hente melk. De hadde bøtta å fylle, "Concettina" var fornøyd med å se ham melket. Kuenes elskerinne, Micca a Cappellea, forbarmet seg og tilbød meg et halvt glass. Hjemme hos tanten min så vi melken to ganger i året: når hun lagde kjeksene og i påsken da hun gjorde klar duene med det fargede ringegget. Når melken kokte, skummet jeg den til det siste. I rommet på landstedet var det onklenes seng, hvis det kunne kalles en seng, med brettene plassert på to jernbukker

med halmmadrass, siden den hestehårene de hadde lagt igjen i Novara. Jeg måtte sove på en pall med bare et gammelt militærteppe, fettete og frynsete. Jeg la meg i en lerretsskjorte som jeg brukte selv på dagtid uten truser. Det er ikke mulig å beskrive kulden jeg kjente hver natt. Når det regnet var det nødvendig å ordne containere som tjente til å samle vannet som trengte inn fra taket. Hvis jeg trengte å tisse om natten, måtte jeg forlate huset og gjøre det i nærheten av trinnet. Hvis jeg ikke skjønnte det, fordi jeg drømte, og jeg gjorde det i en halmmadrass, ville jeg også ta en haug med tønner om morgenen. Tante Antonia la seg også til å sove i den samme skjorten hun hadde på seg om dagen, mens onkel Michele huket seg ned som moren hans hadde gjort.

Soveseremonien fant sted i henhold til det vanlige ritualet: først gikk jeg til sengs, så var det tantens tur, så tok onkelen av seg buksene og stripete lerretsbuksene. Med den ganske posete skjorta han hadde på seg om dagen, gikk han mot sengen, slo av parafinlampen plassert på et bord mot veggen. Jeg, som var rampete, lot som jeg ikke så og kikket likevel: da hun bøyde seg for å slukke flammen så jeg projisert på veggen, som en kinesisk skygge, silhuetten hennes med den dinglende din-donen. - Å så kult! sa han, for all vinen han hadde drukket gjorde ham så varm. Ved siden av sengen deres var det to headset, det vil si to store stokkurver der de oppbevarte de tørkede fikenene. De dekket dem med skitne, fete filler, og over disse lå onkelens rene truser. I en kiste ved sengen min oppbevarte de brød og et skjerf som de surret rundt hodet mitt når jeg gikk på skolen om vinteren, undertøyet og tanten min. Jeg brukte dem bare på søndager når vi gikk til messe i Novara. Onklene sa at vi ikke skulle sette dem på landet fordi vi ville ha brukt dem opp forgjeves.

I januar drepte de grisen. De lagde noen pølser og saltet smult.

Kokte føtter ble oppbevart i en lergryte nedsenket i smult. De ble vanligvis spist i mai med ferske bønner fordi de tradisjonelt ikke kunne spises tidligere. En gang, det var april, ba jeg tanten min om noen fordi jeg var veldig sulten og ikke visste hva jeg skulle spise med brød. Tanten min begynte å rope at jeg var gal. En dag da jeg kom tilbake fra skolen, møtte jeg Ofelia sammen med søsteren langs muldyrbanen. De hadde mistet moren sin og hadde kommet tilbake med faren fra Frankrike.

De var mye blekere enn meg, jeg forbarmet meg over dem og sa til dem: kom inn der jeg bor, på denne tiden er tanten min ute og henter vann, i ovnen er det en gryte med mat, ta den, mat deg selv, men så ikke 'Ikke si noe til noen.- De takket meg og drevet av sult fulgte de mine råd uten å nøle. I mai, da onklene mine hadde kokt bondebønner, gikk de for å hente griseføttene og fant i stedet bare gryta med smult: Naturligvis trodde de at det var meg, raste de mot meg i mange dager for å få meg til å betale. Den gangen følte jeg meg veldig stolt fordi jeg for første gang hadde den behagelige følelsen av å ha vunnet en stor kamp mot deres grådighet. På grunn av manglende hygiene hersket loppene uforstyrret i hele huset. Om natten prikket de meg i nakken og tanten min salvet meg med olivenolje hver kveld for å hindre loppene i å suge blodet mitt. Om morgenen så halsen min malt ut. I likhet med tanten min hadde jeg også lus, jeg hadde ikke blitt vant til å vaske hodet. På den annen side laget tanten min krøller i håret mitt og for å holde det på plass smurte hun det med vann og sukker.

Klassekameratene mine, derimot, var alltid rene. Ikke engang de fattigste av dem var så skitne som meg. Læreren bidro også til arbeidet med marginalisering, ved å kaste meg fra alle på bakerste rad. Kroppen min var ubeskrivelig skitten. De vasket meg i elven en gang i året, i anledning Ferragosto-festivalen, den

viktigste i byen. En gang da jeg tenkte på moren min, jeg var rundt syv år gammel, falt jeg i den varme asken til brenneren. Jeg brant høyre hånd og tante tok meg ikke med til legen, men hun behandlet meg med urter hver dag. Jeg hadde to bobler som ligner på to dueegg, jeg gråt av smerte, men hun rørte seg aldri. Jeg så ut som den ble spist av mus.

Jeg helbredet ved et mirakel etter et par måneder, og jeg beholder fortsatt skiltet. I skoletiden, mens jeg var på balkongen en søndag, spurte en liten jente som kom ned meg om jeg ville være med henne på katekismetime med Signorina Vincenzina. Jeg visste ikke hva det var fordi tanten min bare tok meg med på messe i anledning de viktigste høytidene, jeg skjønnte ikke hva det innebar å gå i kirken. Overfor huset vårt bodde en prest, far Buemi, men jeg møtte ham svært få ganger og så motvillig på ham. Min tante fortsatte å gjenta for meg med kvalme: 'Hvis du snakker med ham, vil den presten kutte ut tungen din.' Men jeg spurte og fikk uventet tillatelse til å ta katekismetimer. Jeg fant meg umiddelbart til rette i det miljøet. Den unge damen ga meg et hefte og et blad. Jeg følte en enorm glede av å høre om Jesus. En dag fortalte han meg at han ville forberede meg til første nattverd. Jeg snakket om det hjemme og de fortalte meg at jeg fortsatt var for ung. Jeg svarte løgnaktig at alle jentene i gruppen ville gjøre det. I virkeligheten var de allerede konfirmert, men den unge damen og jeg ble enige om og fastsatte datoen med presten i San Nicola: dagen for Corpus Christi.

Problemet med den hvite kjolen oppsto, men noen informerte tanten om at nonnene leide den. Den etterlengtede dagen kom: om morgenen fulgte han meg til kirkens faste. Hun antok at det var de andre jentene fordi hun aldri hadde tatt initiativ til å komme i kontakt med katekismedamen. Da hun innså at jeg var alene, fornærmet hun meg: - Løgner, frekk -. Læreren min var også til

messe den morgenen sammen med andre mennesker. Noen kvinner til stede roet henne ned. Presten kom og tok meg i hånden og tok meg med til sakristiet for skriftemål. Han sa vakre ord til meg som jeg aldri hadde hørt før. Jeg følte at jeg fløy til himmelen og jeg sa til meg selv: - Det er ikke sant at prester skar ut tunga, tvert imot vet de hvordan de skal forstå lidelsen til en liten jente -. Hvis jeg kunne ville jeg ha klemmt og kysset ham med glede.

Han fikk meg til å resitere fem Hail Marys i bot og jeg vendte tilbake til setet mitt. Straks spurte min tante meg om hva jeg hadde sagt til presten for at han ble der så lenge, og jeg: - Frøkna lærte meg at skriftemål er hemmelig -. - Ja, men du må fortelle meg det første gang - insisterte harpien. Aldri. Det var messe, nattverd, og da jeg dro tvang de meg til å kysse min onkels hånd og si: - Vær så snill å velsigne meg -. Jeg begynte med bestefaren min, alltid samme setning, så gikk jeg rundt alle slektningene. Tante Gaetana ga meg et hefte. Jeg var sulten, men ingen tilbød meg mat. Vanligvis, etter seremonien, var det vanlig å gå i baren for å hente granitaen med kjeks, men de ble tatt av manien for å spare: ved middagstid spiste vi en tallerken pasta og på ettermiddagen dro vi til fotografen fordi slektninger foreslo å sende et bilde av mamma.

Jeg hadde fullført andre klasse og bestått med veldig lave karakterer. Det året måtte du være på landet hele sommeren. Jeg protesterte: - På søndager må jeg i hvert fall gå til messe og se bestefaren min som er alene -. Han var en veldig god mann som led av astma. Datteren hans forsømte ham, dels av uaktsomhet, dels fordi hun var betinget av mannen sin, som alltid var sint på naboer, slektninger og svigerfar.

Jeg tok tøyet for å vaskes og brakte det i all hemmelighet til tanten fra Micherillo ellers ville det bli trøbbel. Han følte ikke engang kjærlighet til faren sin: en dag kom en halvsøster av ham til Castrangia for å rapportere at han var død. "Hvis du ikke drar, tar jeg deg en cauci til curo (spark på baken din)" fortalte han henne.

Når det var fest i bygda, ble medlemmene av musikkorpset tilbudt "pezzo duro", en iskrem såkalt på grunn av dens spesielle konsistens. Onkel Michele, det ble aldri forstått om det var fordi han ikke likte det eller fordi han ble drevet til en uvanlig gest av generøsitet. Da han så meg passere, ringte han meg:

"Concettina, kom og få en is". Så jeg benyttet anledningen til å nyte noe godt ved de sjeldne anledningene.

For en tid siden minnet Dr. Cosentino di Baceno meg om en detalj som hadde gått tapt i minnet mitt. Mens bandet spilte gjennom byens gater, prøvde barna å bli med i paraden. Men for å rettferdiggjøre deres tilstedeværelse, var det nødvendig å "kjenne" en komponent. For å bevise det holdt han en hånd i jakkelommen. På denne måten fulgte jeg min onkel Michele, mens Gianni Cosentino, sønn av en barneskolelærer og farløs, holdt hånden i lommen til hovedmannen.

Midt i krigen begynte noen få bomber å falle i Novara. Alle stakk av og noen bekjente tok tilflukt i Castrangia hos oss. For meg var det en fest fordi jeg kunne være i selskap. Fra tid til annen kunne du høre fløyten av splinter. Den tragiske nyheten kom også om sønnen til eieren av konditoriet Orlando som ble revet i stykker av en bombe. Moren i Domodossola, gravid for fjerde gang, ble alene med Rosa og Antonietta. Faren min hadde blitt kalt tilbake til Sicilia for å være bersagliere. Noen måneder etter at han dro, fikk han vite at moren hans hadde født en jente som het Emma og at han hadde muligheten til å reise hjem ettersom han var forventet å bli fritatt med fire barn.

Dessverre, da han ankom Domodossola, fant han en bitter overraskelse: Emma hadde sluttet å leve etter 12 dager. To dager senere måtte han tilbake til fronten. Noen måneder senere - det var perioden med usikkerhet og ustabilitet etter 8. september - klarte han å unnsnippe militærtjeneste og returnerte til Novara og ventet på at krigen skulle ta slutt for å bli med moren. Han åpnet en liten skomakerbutikk. Hver dag gikk jeg for å se ham. Sjenert, men klok for min alder, hadde jeg intuisjonen om at pappa skulle ligge med en gift kvinne, men med en

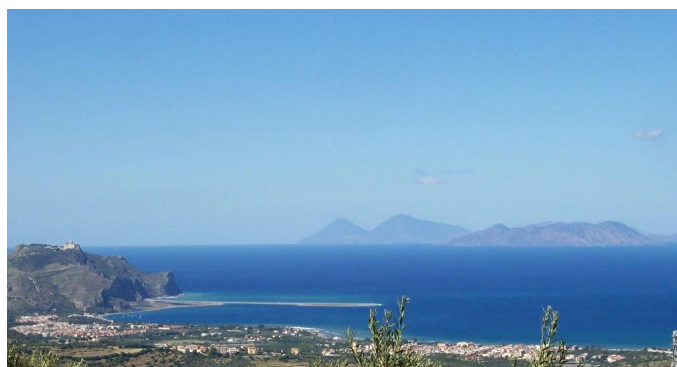

militærmann. En dag kom jeg inn i billettkontoret på skråningen av Piazza Bertolami. Personen ved siden av pratet med pappa. Jeg slo til med pekeren og langfingrene pekte for å stikke ut øynene til faren min som var utro mot min mor. Naboen klarte å holde meg tilbake, mens faren min med et smil fortalte meg "Mind your business". I 1944 ble et brunt barn født, krøllete som ham...

I Badiavecchia ble farfaren syk av magekreft. Jeg fikk tillatelse fra tanten til å gå og se ham. Jeg kom ofte ned fra Castrangia og gikk langs strekningen langs elven. Jeg husker ham i sengen, rolig. Bestemor var fortsatt opptatt med butikken og kunne bruke lite tid på det. Hun la en olivengrein i hånden hans for å jage bort fluene, men han ble verre og orket ikke lenger og jeg jaget dem bort. Den 2. november 1944 i en alder av 66 fløy han til himmelen. Far var fortsatt på Sicilia. Onklene deltok også i begravelsen.

Nå og da fikk jeg et brev fra min mor. I 1945 kom faren min tilbake til Domodossola og i 1946 ble min bror Giuseppe født.

Fjerde kapittel - Olje, spindelnev og det onde øyet

Krig raste over hele verden, kommunikasjonen var vanskelig, og vi hørte aldri fra mamma igjen. Heldigvis var faren min blitt tilbakekalt til Sicilia for å bli med i Bersaglieri-korpset, og da han hadde noen dager med frihet, kom han for å se meg. På grunn av krigen var det mange mennesker på landsbygda. De fordrevne ble vanligvis i fjorten dager, men da stod byen i fare for bombing og de foretrakk å oppholde seg på landet hele året.

Nå og da søkte jeg tilflukt hos de menneskene. Det var en familie med fire barn som alltid var i godt humør til tross for mangel på mat. Jeg så grådigheten til onklene mine som eide så mange tørkede fikener og ikke ga noen til noen: Jeg tok en god håndfull og brakte dem i hemmelighet til ham. Noen av bønnene de ga meg til frokost sparte jeg til dem. Til og med hardt brød: en skive som tanten min la i lommen min før hun gikk på skolen. Jeg delte den med de barna og til gjengjeld ga de meg noen ark å skrive på, de fikk meg til å leke på husken og en av dem bygde lekene, stoler og senger til dukker som hun har bestemt til meg og lillesøsteren, mens storesøsteren laget filledukker til oss.

Det hendte noen ganger at jeg gikk ned til elven, hvor kvinnene i

nabolaget gikk for å vaske klærne sine med aske, og jeg sto og undret meg over bålet som ble tent for å varme opp vannet i en beholder holdt oppe med to store steiner. Jeg så aldri tanten min gjøre disse operasjonene. Han vasket seg nesten aldri eller gikk til elven når ingen var i nærheten for ikke å vise frem de fettete og veldig skitne klærne sine.

Andre ganger observerte jeg kvinnene som i to-tre dager spredte linduken hjemmevevd på steinene. De fuktet den og lot den tørke under stekende sol til den ble hvit. Tanten min ringte meg alltid hjemme, men jeg lot som jeg ikke hørte det. I krigstid hadde også svigerdatteren kommet tilbake fra Torino med en jente. Av respekt for Salvatore, hennes stesønn, ble hun behandlet som en dronning. I løpet av den tiden ble de i landsbyen og for anledningen tok tanten frem den parfymerte såpen, sengetøyet, oppvasktørkeren, duken og serviettene for å gjøre et godt inntrykk. I stedet ble jeg behandlet som en tjenestejente, som ble sendt for å gjøre ærend og hente vann fra fontenen, fordi det var en skam å sende en gjest.

Julen kom, og etter nordlig skikk fant bruden om morgenen en vakker gave fra Jesusbarnet til datteren: et vakkert sett med gryter og tallerkener til en dukke. Jeg gledet meg på hennes vegne, men samtidig sprakk jeg av sinne etter at jeg aldri hadde opplevd slike ting. Jeg ble svakere og svakere. Det var druer, men ve å spise dem: du måtte presse dem for vinen. Du kunne bare spise den som ble stjålet fra naboene. Hasselnøttene ble samlet inn, men for å selge dem. Jeg spiste litt i hemmelighet som ekornene i skogen. Onklene mine kjøpte melk kun til jul og påske for å lage kjeks og jeg skummet den med en skje mens den kokte. Min tante gjorde meg sjelden med solsiden opp. Jeg håpet ofte at hun skulle steke den for meg: 'La oss legge den bort slik når vi har noen og høna passerer (han var en ung mann fra

Messina som dro rundt på landsbygda og plukket egg, og viste dem som ferske) vi' skal selge dem og få pengene. Han samlet eggene i to måneder og solgte dem deretter.

De fra Messina som kjøpte eggene, fant seg trolig i å holde en kylling. Fikenene måtte nippes til, bare noen få kunne spises, de andre fikk tørke i solen for å selge eller oppbevare til vinteren. I oktober måned ble det holdt vakre kastanjer om kvelden. Var det noen skrellede til overs, la onkelen dem på bordet i det lille rommet (ikke på tallerkenen, men på matta som var fettete med olje som dryppet fra lampen) og om morgenen, når han stod opp klokken fire kl. gå på jobb, han vekket meg og ga meg kastanjene han sa: "Du spiser frokost". Jeg adlød og spiste dem av sult, men de smakte olje og ga meg uunngåelig vondt i magen. Onkelen skrøt rundt: - Jeg elsker niesen min, jeg tilbereder til og med kastanjene hennes når det fortsatt er sent på kvelden -. Faktisk hadde onkelen min hat i øynene. Noen ganger var de gule, ildrøde når han var sint: selv om de var små, invaderte de øynene ansiktet hans. De var små og dype som trange hull som hat rømmer fra. I mellomtiden seiret dysenteri og ormer. Min tante ga meg en teskje petroleum nå og da. Dette holder ormene unna, mumlet hun for å overbevise seg selv... så begynte hun med "prichentu": - Mazzai un vermu gruossu quennu ìa pagana, ùa u mazzu chi sugnu alle kristne. O luridì sentu, o tirsdag sentu, o mercuridì sentu, o giuvidì sentu, o vinardì sentu, o sabutu sentu, matteia du jurnu di Pasqua u viermu sturdudu a tierra casca.-

(Jeg drepte en feit orm da jeg var hedning, og nå dreper jeg den som en kristen. På hellig mandag, på hellige tirsdag, på hellige onsdag, på hellige torsdag, på langfredag, på hellig lørdag, på morgenen påskedag den lamslåtte ormen faller til bakken).

Jeg vet ikke hvordan jeg klarte å overleve.

Her åpner vi en parentes.

Etter mange år grep mageplagene meg. Jeg pleide å ta røntgenbilder med maskiner på størrelse med et rom. De ga meg litt hvit pap for å se om det var noe sår. Dessverre kunne du ikke se noe. Radiologen sa at det var gastritt og ga meg noen lindrende midler for å lindre smertene. Jeg har kommet til et punkt hvor jeg ikke klarer å få i meg en skje med vann. Jeg var rundt femti. Paolo, en venn av Armando di Piacenza, foreslo å ta meg til en spesialist. Han kom også til Dr. Mazzeo. Gastroskopiinstrumentet kunne ikke komme forbi halsen. "Jeg vet ikke hvordan jeg skal redde denne kvinnen," sa legen, "pylorus er lukket." Alle personene som gjorde gastroskopian gikk ut av rommet på egne ben. Meg på bære med IV. Legen foreskrev meg en sterk kur i to måneder. Da jeg kom tilbake var instrumentet fortsatt ikke igjennom. En annen kur enda sterkere i tre måneder.

Fem måneder etter det første besøket begynte instrumentet å bryte gjennom pylorus. "Mirakel!" sa doktor Mazzeo. Når røret ble fjernet, stilte han meg mange spørsmål for å forstå om det var noe medfødt eller forårsaket. Jeg begynte å gråte: "Kanskje det er petroleumen som Zizi pleide å gi meg nå og da for ormene." Legen stakk hendene i håret: "Olje? Og du lever fortsatt!". Fortsatte behandlingene, nå og da gjentok jeg gastroskopian.

Takket være Dr. Mazzeo som reddet livet mitt, nå etter mange år kan jeg nyte mat med bare noen medisiner.

Da noen ringte henne fra balkongen, holdt tanten hennes i hodet. De rådet henne da til å ta et lite glass ferrokin på tom mage. Hun overbeviste mannen sin om å kjøpe den, og om morgenen ga han meg et glass også.

I det huset hersket dessuten også overtroen. Onkelen hadde alltid vondt i hodet av vinen han svelget, men ifølge ham var årsaken noens onde øye. Kona hans måtte tigge ham: hun tok en tallerken med vann, helte litt salt og en dråpe olje og begynte så med prichentu for hodepinen: - Oglu biridittu, ogliu santissimu, trasi ta sta casa e scaccia stu marocchiu, ogliu biriditto kom deg ut og kjør bort denne mammukkaen... (Velsignet olje, hellig olje, gå inn i dette huset og kjør bort dette onde øyet, velsignet olje, gjør deg sterk og kjør bort denne djevelen...).

Denne flekken av velsignet olje da den utvidet seg bort, ifølge deres tro, det onde øyet. Litt senere ble det drysset vann på de fire hjørnene av rommet og hodepinen forsvant.

For å lege sår ble spindellev assosiert med olje, og et kjøttstykke for å lage buljong. Den forferdelige blandingen var, sa de, ufeilbarlig! Om morgenen ga de meg et glass vann med magnesia. Etter en stund, helt skjelve, måtte jeg ut i kulden for å frigjøre meg. Da jeg ble frisk sendte de meg til en kvinne som spilte magiske triks: med en tråd målte hun meg fra hode til fot og med samme mål de horisontale armene mine. Hvis en brikke manglet, avverget det døden for det året.

Selv om onklene på hver sin måte hadde tro på Gud, på de hellige, på Madonnaen. Hvert år 8. september dro de til fots til Tindari, til helligdommen dedikert til den svarte Madonnaen omtrent førti kilometer unna byen. Fra jeg var fem år måtte jeg gjøre den boten.

I anledning pilegrimsreiser til Tindari-helligdommen dagen før, laget tanten luer (tøfler) av filler. Onkel gikk presis på jakt og tok med seg en villkanin eller to hjem for å lage mat. For å gjøre et godt inntrykk laget tanten også fylte auberginer. Hun så seg i speilet og tørket ansiktet med en klut. På det tidspunktet var sangen "Dove sta zazà, my beauty" på moten, og jeg fikk en

vane med å kalle den "zizi".

Vi dro til Tindari rundt elleve om kvelden for å ankomme ved daggry. Trøtt og utmattet på grunn av skrøpeligheten min, spurte jeg mange ganger om litt ferskvann, men de kjøpte det ikke fra bodene som alle andre slitne mennesker: de sto i kø ved den eneste fontenen i nærheten av kirken hvorfra varmt vann sprutet det hjalp ikke å dekke varmen. I følge tradisjonen kjøpte de kikerter, favabønner og cannellinebønner, gikk deretter til messe, ba Madinuzza og på vei ut møtte de landsbyboerne og mine farslektninger. Ved middagstid gikk vi for å spise under de omkringliggende oliventrærne. Synd jeg var så sliten, faktisk den dagen var det alltid appetittvekkende retter for å gjøre et godt inntrykk foran venner. Lunsj inkluderte villkanin tilberedt i ovnen, som onkelen min alltid gikk for å jakte et par netter før, fylte auberginer og paprika, druer og hjemmelagde kjeks. For å komme hjem tok venner et middel: bilen eller hestevognene. Jeg så på, allerede resignert med å gå igjen. Bare hvis det var en onkel hadde jeg råd til å ri, ellers var det vondt.

Kapittel fem - Uglene

Fortsatt på temaet religion, min onkel som medlem av et brorskap, hadde de plikt til å gå til skriftemål og kommunisere på palmesøndag i kirken San Giorgio. Seremonien fant sted klokken fem om morgenen, presten bekjente først alle mennene i et kapell, og gikk deretter mot skriftestolen for kvinnene.

Da det var tantens tur, som hadde på seg et tykt svart sjal, bar hun plagget nær risten for å dekke seg så mye som mulig: det så ut til at hun måtte inhalere kamillete. Han tilsto og så: - Nå er det din tur - sa han til meg. Selv om jeg ville avgi tilståelse i løpet av året, klarte jeg det ikke. Tanten min skjelte meg ut: - Du må ikke gjøre narr av Herren, en gang i året er nok, ellers er du ikke verdig til å ta oblaten fordi du kan synde selv med øynene -.

Rundt klokken ni Høymesse, nattverd og straks hjem. Som vanlig, av fåfengte grunner, begynte onkelen å banne, hun utviklet en nervøs hoste. Ubeskrivelige scener skjedde: hvis man den dagen av en eller annen grunn hadde behov, kunne han ikke spytte, ellers ville han kaste Herren ut av munnen hans. Hvis det skjedde ved en ulykke, ville han ta lokket på kannen, spytte i det og drikke væsken igjen med vann og sukker. I den hellige uke ble folk i landsbyen selv om natten for å overvære kveldsprekenene som ble holdt av munken. På torsdager ble det tilberedt duer, en

kjeksdeig i forskjellige former med hardkokte egg kokt med vann og ring, en giftig fargeingrediens. Langfredag om morgenen, faste, ble alle kirker pyntet med hvetespirer besøkt, deretter ble tre nevøblader svelget (medisinurt med en veldig intens duft) som garanterte velvære for hele året.

Du trengte ikke å jobbe på dagtid for å unngå å skade Jesus korsfestet, hvis du sydde ville nålen stikke, hvis du så det var fare for å skade kroppen din, og så videre. For den dagen, uansett hva jeg gjorde, ble jeg ikke engang truffet, ellers ville Jesus gråt. Klokken elleve på lørdag var det messe for fred og oppstandelse. Alle barna tok med duene for å motta prestens velsignelse og så spise den. Jeg har aldri klart å ta bort den tilfredsstillelsen fordi jeg måtte beholde duen min med to egg til skoleturen som ble arrangert tirsdag etter påske. Jeg måtte tilby et egg til læreren. Påskedag kjøpte de meg et marsipanlam, det minste for ikke å bruke for mye. Onkelen var gjerrig nok til å pusse skoene med soten fra pannen som dannet seg på bålet. Hvis tanten visste at en jobb var ferdig og de betalte for den, ville hun anbefale meg: - Spør onkelen din om han tok med pengene -.

Hun og jeg måtte nesten forgude ham som to slaver til han ble rørt og ga henne ti lire og meg fem. Jeg kunne ikke bruke pengene mine fordi de var bestemt til sparegrisen. En gang fortalte jeg tanten min at jeg ville spille i lotto. Hun takket ja fordi hun håpet å vinne. Min var en løgn. I virkeligheten følte jeg meg også svekket i å kle seg sammenlignet med kameratene mine: de hadde skjørt, men tanten min likte dem ikke, og jeg ble tvunget til å bruke hele kjoler. Alle hadde på seg hvite, brune eller blå knehøye sokker i bomull, jeg måtte nøye meg med hennes oransje sokker, som koster mindre enn de andre. Jeg hadde dem over kneet støttet av et strikk, men det største problemet er at de, uten fot, nådde opp til ankelen. Over den hadde jeg et par korte

sokker med mansjett. Jeg var allerede marginalisert nok, og jeg måtte utmerke meg også for klær. Med de fem lire tenkte jeg å kjøpe meg et mer anstendig par sokker som jeg ville ha på meg om morgenen før jeg skulle på timen. Butikken var stengt den dagen. Jeg kunne ikke gå hjem med pengene fordi tanten min ville ha sporet dem opp. Jeg tenkte å gjemme dem under en stein langs muldyrsporet. Det regnet om natten, og som papir ble de fullstendig oppløst, som jeg skjønnte neste morgen da jeg gikk for å hente dem.

Femten dager gikk og tanten min spurte meg om jeg hadde vunnet i lotto. Selv da var jeg ikke oppriktig og sa ja. De pengene kom aldri. Langfredag, under prosesjonen til ære for Vår Frue av sorger, i møte med læreren, ba hun om forklaringer. Jeg holdt på å dø av skam. Hun var naturligvis uvitende om alt, så jeg tok to smell fra tanten min under hennes strenge blikk. Jeg gikk alltid villig på skolen, men med dårlige resultater. Ingen forsto meg og jeg ble alltid forfremmet takket være anbefalinger, så moren min var rolig at de alltid fikk meg til å studere. Jeg hadde det bra med bare katten, helt til en dag den fulle onkelen kom tilbake fra landsbyen med litt innmat og dyret tok en bit for å mate seg selv. Han tok en muskett etterlatt av soldatene og drepte ham i det åpne landskapet. For meg var det en stor skuffelse.

Ved tresketiden gikk jeg og plukket hvete- og byggkornene som var igjen på gårdstunet til naboene, la dem i en pose og tok dem med til Signora Tindaras mølle ved elven. Så brakte jeg melet til Novara til min mors kusine, som som yrke, som enke med to små barn, om morgenen gikk for å samle ved i skogen og tente ovnen for å lage brød til den som kom med melet til henne. litt penger og litt brød til barna.

I september, da fikenene var modne, klatret jeg i trærne og samlet de smakfulle fruktene og la dem i sivkurver hengt fra

grenene med en krok. Fikenene ble kuttet og lot tørke i solen på en stakk. Etter noen dager ble de tørre. Plantet i store kurver ble de spist om vinteren. I de gode tider pleide Signora Maria, en nabo på landsbygda, å komme for å tilberede tørkede fiken. Jeg gikk ofte for å se henne. Hun var mor til mange barn. En av dem, Carmelo, var epileptisk. Noen ganger var den ikke lenger å finne. Den bekymrede moren gikk for å se etter ham, og jeg koste meg nesten med henne.

Da jeg gikk i femte klasse hadde læreren bedt om å informere foreldrene om at hun ville ta oss med på kino for å se filmen "Den lille alpegutten". Onklene: "Du går ikke for å se det skitten". Nevøen til presten overfor hadde hørt: "Du må sende henne, jeg har heller ikke sett den". Så ble de flyttet og jeg kunne gå.

Det hadde kommet en pakke fra mamma med godteri. Jeg hadde tatt med noen på skolen. Det var en tid med hungersnød og godteri var også mangelvare. Søsteren til læreren min underviste i fjerde klasse mens jeg gikk i femte klasse. Hun ba om godterier til en fattigere jente enn meg som var syk, og jeg la alt til henne.

I 1945 kom faren min tilbake til Domodossola. Jeg så ham igjen i april 1946 og sammen med ham var moren min som ventet barn.

Jeg tilbrakte ti glade dager med foreldrene mine. Jeg dro ofte på besøk til besteforeldre og onkler, så jeg spiste så mye jeg ville og drakk mye brus fra bestemoren min som solgte dem. Til slutt ville moren min ta meg med seg til øvre Italia, men tanten min, alltid falsk og egoistisk, overbeviste henne om å forlate meg hos henne. Jeg gikk i femte klasse, alltid med vanskeligheter gitt min skjørhet. I eksamensdagene kom nyheten om fødselen til lillebroren. Alle glade, men lei meg samtidig som jeg gråt av glede og smerte. Kanskje av denne grunn forfremmet læreren

meg selv om hun ikke åpnet munnen om eksamen. Det året opprettet de en gymsal i landsbyen, og nesten alle mine følgesvenner hadde forberedt seg til opptaksprøvene for å få tilgang til den. For meg var det ingen muligheter: onklene mine var overbevist om at bare ugler gikk på den typen skole. Faktisk, etter endt videregående, måtte man til Messina for mestrene. Foreldrene mine måtte sørge for å sende pengene til bøkene, de ville ikke ha handlet. Jeg fortsatte å gråte fordi jeg ville fortsette studiene. De tilbød meg da muligheten til å melde meg inn på den profesjonelle biennium, en slags veldig dårlig ungdomsskole som varer i to år. De fattigste dro dit, i alle fall takket jeg ja. Vandrende frem og tilbake, morgen og ettermiddag deltok jeg på kurset. Skolen var blandet: de mest bøllete guttene rakte hendene mot direktøren som underviste i matematikk, de snublet også italiensk- og fransklærerne. Husarbeid ble lært opp til jentene og jordbruksforestillinger til mennene. I virkeligheten ble ingenting lært i det hele tatt. Fortjenesten min var god å være sjenert og med en stor tørst etter å lære.

Før skoleåret var slutt hadde lærerne forberedt oss på et veldedighetsteater. Jeg måtte gjøre en opptreden kledd som en gatepinne. Onkelens flate lue var der, shortsene manglet. Da jeg fortalte det til tanten min, utbrøt hun: "Du er flink til å sette opp kausjonen". Jeg mistet ikke motet: Jeg gikk til frisørkona Liezza for å be om å få låne sønnens bukser. Så på kvelden med konserten kledde jeg meg ut som en gatepinne, under mye applaus og desperasjonen fra onklene mine, som var til stede blant publikum for anledningen.

Dessverre gikk selv de to årene, og jeg fullførte skolen for alltid og tenkte at jeg hadde vært like uvitende som og mer enn før.

Sjette kapittel - Vennligst tilgi meg (Stjernelys)

Jeg var tolv da mamma i august kom på besøk til meg med min far og lillebror som jeg så for første gang. Å se det lille ansiktet hennes gjorde meg glad, og jeg husker den dagen som en av de beste dagene i livet mitt. Foreldrene mine var fast bestemt på å ta meg med for å få meg tilbake til skolen, men tanten min distrahererte dem for femtende gang fra ideen: hun ville ha sendt meg for å bli syerske med utsikter til å lære faget godt. Og slik skjedde det, mot min vilje. Foreldrene mine dro og jeg ble på Sicilia som en idiot. Siden den gang hadde jeg ikke lenger fred, og jeg gråt alltid i hemmelighet. Onklene mine sa at foreldrene mine absolutt ikke ville ha elsket meg som de gjorde, at de hadde oppdratt meg som en datter (en datter ville helt sikkert ha gått gjennom de samme smertene som meg). En dag dro tanten min til byens beste syerske, hvor mor også hadde lært faget, for å spørre om hun ville ansette meg. Sydamen svarte at hun allerede hadde åtte jenter og kunne ikke øke antallet. Dagen etter tok tanten hennes med seg noen egg for å overbevise henne, og hun sa: - Kom tilbake om en måned, kanskje en av lærlingene reiser til Torino og det er fortsatt ledig plass til niesen din -. Punktlig,

etter en måned sendte min tante meg til laboratoriet. Den unge damen, som ikke var mer enn halvannen meter høy, ønsket meg velkommen: - Greit, jeg tar deg fordi jeg synes synd på deg, du vil vel heller komme til meg enn å bli på landet hos tanten din -. Han tok ikke helt feil når han mente det. Neste dag klokken åtte presenterte jeg meg selv. - Begynn å feie laboratoriet - sa han til meg - så skal du vaske gulvet -. Historien begynte å irritere meg. Jeg begynte å rydde så godt jeg kunne. Jeg var liten av vekst, jeg var tolv, men jeg så åtte ut.

Jeg visste ikke hvordan jeg skulle vaske gulvet: på landsbygda var det laget av stein og i landsbyen, hvor det var fliser, vasket tanten min aldri for å ikke slite dem ut. Jeg prøvde å gjøre mitt beste, men syersken kalte meg et esel fordi jeg ikke hadde vasket meg godt. Klokken ni kom arbeiderne og begynte å interessere seg for den nye causita (liten jente). Alle så medlidende på meg. Jeg hørte talene deres og falt fra skyene uten å vite det vesentlige i livet. Nå og da ga de meg litt jobb som syerske, ting jeg ikke gjorde med vilje, alltid bitter over å ikke ha vært i stand til å studere. Det var en positiv side med dagen: ved middagstid, uten å måtte gå tilbake til landsbygda, spiste jeg rolig hjemme, spredte en serviett på bordet, ordnet glasset, vannflasken og en tallerken. Kort sagt, for å spise et stykke hardt brød og ost likte jeg å dekke bordet som alle vanlige mennesker. Etter lunsj dro jeg til en nabo som var ni år eldre enn meg og var syerske. Hun hjalp til med å åpne øynene mine for min naivitet. Sammen med henne bodde moren hennes, en søster med elefantbein og en annen invalid.

Noen ganger inviterte de meg til en skål med suppe. Syersken ba meg hjelpe henne med korssting av babyklær. En gang fikk jeg et anfall av tristhet og sluttet å jobbe halvveis. En annen gang tok jeg på tross av asken fra brenneren og strødde den langs

trappen. De sa: "Hvem eve paccia? Fikk jeg en sykdom?". Til slutt forsto de meg og tilga meg.

Noen ganger gikk jeg opp til nonnene på barnehjemmet Antoniano for å leke med de foreldreløse jentene. Jeg misunnet dem litt fordi de levde dagene i orden. De spiste med bordet alltid godt dekket, så lekte de og til slutt til faste tider viet de seg til Guds hengivenhet ved å be. Jeg tenkte: - De er heldige, de har ikke foreldre lenger og likevel bor de godt med nonnene, mens jeg har foreldre, men jeg er tvunget til å bo hos disse bearish onklene -. Uten at de visste det, for å unngå et påfølgende kjedelig avhør, dro jeg av og til for å besøke en tante som bodde i landsbyen. Jeg ba henne om penger for å sende et brev til foreldrene hennes og trygle dem om å ta meg med.

I november hvert år tok de meg med til Sant'Ugo-messen som fant sted i Piano Vigna. På denne lokaliteten satte farforeldrene opp et skur hvor de tilberedte grillet kjøtt og pølser som de solgte sammen med et godt glass vin. For meg var det en mulighet til å være sammen med slektningene mine, nyte godt kjøtt og drikke en farget brus, se på bodene som selger brazier, lanterner, lerkar, quartare og bumbaelli.

Dagen etter dro vi igjen til Badia Vecchia for Sant'Ugo-festen, en messe, en liten prosesjon og etter det i besteforeldrenes butikk som tilbød meg pølse, brød og brus, tappet denne fra en lukket flaske med en ball innendørs.

En gang før jul dro vi til Messina i 3 dager. Vi lå hos en slektning. Jeg likte henne ikke litt: hun pleide å fortelle onklene at hun stjal egg fra en bondekvinne på markedet, og distraherete henne. Jeg hadde lært i katekismus at man ikke skulle stjele. Med datteren på kvelden dro vi til en herre som bygde figurer. For å være raus ga onklene mine meg penger til å kjøpe dem. På det salvede bordet i Castrangia var jeg i stand til å bygge en

barneseng. Med aspargesgrener og noen bomullsflak dannet jeg en hytte. På kvelden nøt jeg stemningen av to lys laget med valnøttskall dynket i olje og en hyssing ved siden av Jesusbarnet. Onkel Michele satte også pris på ideen og ville belønne meg: "Ntoia, skrell to stikkende pærer", og tanten min dro for å hente dem under sengen deres der de ble oppbevart.

Da jeg stoppet for å sove alene i Novara, dro jeg under julenovenen sammen med min nabo Antonietta til funksjonen som ble holdt klokken 5 om morgenen i Annunziata-kirken. På baksiden av kirken skaffet sakristanen stolene mot betaling. Vi tok dem med hjemmefra. På vei tilbake besøkte vi Carolina, ingeniørens vaskedame, allerede på jobb tidlig om morgenen under trappa. På det tidspunktet hadde hun allerede gått for å hente vann fra San Francesco-fontenen med store liter, for å fylle trekaret. Han sa: "Caùsi, vent her, jeg skal se om herrene hadde noen kjeks til overs i går kveld, så du kan spise frokost". Han kom nesten aldri tomhendt tilbake. Jeg inviterte Antonietta til å komme opp, og vi tente på koppen. Da Carolina ikke fant noe annet å spise, gikk jeg på kjøkkenet for å hente et stykke hardt brød og et glass vann fra "bumbaelloen". Fram til kl 8 stoppet vi for å lage doilies, så sa vi farvel: Jeg dro på verkstedet, Antonietta dro hjem til henne for å hjelpe moren hennes som eneste datter med 8 søsken.

Bare i Novara følte jeg meg som en borger. Da jeg dro for å besøke bestefar Turi, ryddet jeg vinduene for ham og han ga meg "en srea" (et tips). Jeg gikk for å kjøpe neglelakk. Jeg kjøpte også løsemidlet for å fjerne det da jeg kjente at jeg ville møte onklene mine. Jeg brukte talkum som ansiktspudder. Akk, en dag la jeg det i ansiktet mitt og gikk gjennom mine problemer, slag og fornærmelser. "Hvor fikk du pengene for den dritten?" Og jeg: "Ser du ikke at det er mel?". I mellomtiden hadde naboene flyttet

til et annet nabolag. En dag inviterte de meg til sirkuset. "Jeg har ingen penger ...", sa jeg. De lånte dem til meg. På ettermiddagen dro jeg til laboratoriet for å nyte showet: aper på trapesen, barn på hester, elefanter, klovner, ting som aldri er sett før. Dessverre måtte jeg få 8 lire.

Noen dager senere, på vei til Castrangia, i San Salvatore møtte jeg moren til en skolekamerat med en pose full av grønnsaker kjøpt fra bøndene. Han spurte meg om jeg kunne reise tilbake til landsbyen (for datidens mentalitet følte han skam over å gå til torget med sekken!). Jeg takket ja, tenkte jeg skulle skrape sammen litt penger med tipset. Dessverre, etter å ha nådd huset hennes med vanskeligheter, belønnet hun meg med fire peanøtter. Jeg mistet ikke motet. Jeg fikk en lire ved å selge en servise til en dame fra Fantina. Jeg bygde Pinocchios i papp med ben og armer beveget av en snor. Noen barn kjøpte dem for kroner. En annen idé: solbriller for fattige barn. Jeg lette etter gjennomslitt fargede godteripapir foran stolpene. Med sukkerpapir kuttet jeg ut rammen og jeg klarte å få igjen andre øre. Etter to måneder klarte jeg å returnere 8 lire.

Til tross for høy alder hadde bestefaren astma og brokk som han hadde båret på siden han var fem år gammel, han prøvde å distrahere seg på landsbygda, siden datteren nesten aldri dro på besøk til ham. Han hadde det bra i de to sommermånedene da svigerdatteren kom fra Messina: hun vasket sengetøyet hans og ransaket huset for å rense det for alt som hadde samlet seg i løpet av året.

Når vi møttes, sa hun til meg: 'Tanten din er skammelig, du kan ikke få en stakkars gammel mann til å lide slik i skitten.' Om kvelden gikk jeg for å melde, men tanten kritiserte svigerinnen: - Hun er statsborger, hun kan tenke selv hva hun vil -. Og jeg svarte: "Du har rett, jeg har sett rengjøringen du gjør: du har til og

med vasket urinalen med syre og den er skinnende igjen". På dette tidspunktet slo han meg fordi vi ikke skulle snakke om disse tingene, og jeg var ekkel.

En dag ga bestefar meg litt penger og jeg kjøpte en sangbok som jentene i verkstedet snakket om. En stund klarte jeg å skjule det, men en kveld hadde jeg ikke tid og onkelen min, som innså det, begynte å forbanne: "Selv dette ekle søppelet, nå blir du en bølle." Ved de ordene rev jeg det i ansiktet hans før han gjorde det. I møte med mitt opprør så han ikke mer, han dro ned linningen på buksene og begynte å slå meg voldsomt. Jeg var rundt tretten og det var den eneste gangen han sa til sin kone: 'Jeg hørte at en dame reiser til Øvre Italia for å følge niesen din til landsbyen og sende henne med henne til foreldrene. I det øyeblikket følte jeg meg glad, jeg glemte også smertene av julingene jeg hadde tatt, så gikk jeg og satte meg ettertenksomt på gresset. Mørket begynte å falle på, tenkte jeg, da nattens skygger infiltrerte grenene på trærne og en lett kald vind kom opp fra elven.

Jeg lente meg mot et valnøtttre og sovnet og så på skyene. Jeg drømte mye, en sverm av fargerike drømmer. En lett bris kjærtegnede ansiktet mitt. Jeg åpnet øynene og elsket merkelig nok det stedet som jeg alltid hadde hatet, og jeg innså for første gang med forbauselse at det bare ble opplyst av stjernenes lys. Jeg lot meg gå i denne tilstanden av forlatthet, jeg drømte igjen. Lykke som en mystisk væske kom inn i mitt lille vesen dråpe for dråpe. Jeg var ikke en søt liten jente. Føttene mine var rynkete etter å ha gått på de skarpe småsteinene i bekken, men hele kroppen min, og til og med sjelen min, var nå vant til å avsky alt som kunne virke søtt og ømt. Men jeg innrømmer at den korte søvnen den kvelden var fantastisk, og jeg har aldri funnet den igjen. Kanskje det er derfor jeg fortsatt husker det. Plutselig hvilte

en hånd på skulderen min, tante Antonia kom og vekket meg brått på sin egen måte: "La oss gå hjem. Når vi kommer, skal du kysse onkelens hånd og si til ham - Vennligst tilgi meg -". Og slik ble det.

Den kvelden la jeg meg skjelvende, fikk ikke sove om natten og tilbrakte timene i krampaktig påvente av dagen. Hvis jeg sovnet uten å være klar over det, begynte jeg plutselig som ved et rop eller et samvittighetsstøt, som krevde meg våken og hadde vondt og ikke ville gi meg pusterom. Jeg brukte resten av tiden med åpne øyne på å granske monstrene som nattens mørke trakk på veggene, og uten å ha krefter til å gjøre noe, gråt jeg og gråt. Men det var ikke et trist rop, det var noe annet jeg ikke kunne høre. Dagen etter dro jeg ikke til laboratoriet fordi kroppen min så ut som et kart, den var så forslått. Jeg gikk først tilbake etter en uke da merkene begynte å falme.

Kapittel sju - Emilia

Søndag ettermiddag dro jeg til barnehjemmet med noen venner: en nonne forklarte evangeliet for oss på en fin måte med noen relevante vitser. For en glede å tilbringe den timen i glede. En dag fortalte han oss at i oktober ville biskopen av Messina ankomme for konfirmasjon.

- Rekk opp hånden hvis du vil ha dette sakramentet, så jeg kan formidle det til erkepresten Monsignor Salvatore Abbadessa.- Uten å vite hva jeg skulle gjøre, rakte jeg forsiktig opp hånden. Noen dager senere fortalte jeg zizi. Hun var flau: hun måtte se etter en gudmor. Jeg fridde til postmannens datter, frøken Rina, en ung lærer. Hvordan kan vi spørre ham? Dagen etter dro vi hjem til henne og hun sa ja. Den 9. oktober 1948 om ettermiddagen dro jeg sammen med vennene mine til Moderkirken for å skrifte. Dagen etter dro jeg til gudmorens hus om morgenen, og hun ga meg et filigranarmbånd sammenflettet med små hjerter. Jeg begynte å glede meg. Klokken 11 dro vi til kirken. Biskopen ankom og begynte å feire hellig messe. I pausen stilte vi opp i midtskipet og en etter en bekreftet han oss. Etter messen tilbød ikke onklene engang gudmoren kaffe. De bare hilste henne ved å bare kalle henne "commare".

Jeg husker at som barn da jeg kom tilbake fra Castrangia før jeg

ankom landsbyen, var det et kapell dedikert til Frelseren. Zizi stoppet et øyeblikk og sa høyt "å mødre, å mødre...". Jeg trodde det var en bønn. Da jeg ble eldre skjønnte jeg at hun i stedet ringte sin avdøde mor, siden kirkegården ligger rett ovenfor kapellet. Jeg hadde aldri besøkt kirkegården fordi zizi ikke en gang dro på helgenfesten. Jeg visste at i den anledning kjøpte folk blomster av Signorina Signorino på et sted som heter "Fussadello" og gikk nærmest i prosesjon for å dekorere gravene til sine kjære. En gang fridde jeg til zizi: "Hvorfor går vi ikke og besøker din mors grav også?"

Hun svarte at hun ville beklage. - Det nytter ikke å påkalle "mødre - mødre" hvis du ikke vil gi henne en blomst. - Ved disse ordene ble han nesten rørt. Vi dro til Fussadello for å kjøpe noen krysantemum. På allehelgensdag gikk jeg for å ringe bestefar Turi for å ta oss til graven til "mødre", for meg bestemor Rosa. Bestefar hadde nylig fått den graven gjenoppbygd fordi den eneste bomben som ble sluppet på kirkegården i krigstid hadde ødelagt den.

Selv om jeg var stolt over å ha vunnet nok en kamp, gikk tankene mine dag og natt til foreldrene mine. Jeg prøvde å distrahere meg selv da jeg var på laboratoriet. Jeg begynte å like å sy: Jeg forberedte vatt til skulderputene, jeg blåste på kulljernet. Når jernet var varmt strøk de store jentene brikkene for å lage klær. For å holde den stram var det vanlig å sette blylodd sydd mellom to bånd på kanten. Jeg pleide å kjøpe dem av min gudfar som solgte materiale til rifler. Det var pellets som jeg måtte flate med en hammer. Noen ganger flater jeg til og med fingrene... I mellomtiden holdt fru Orlando betalte klippekurs for eldre jenter. Jeg satt langt unna, men anstrengte ørene for å forstå noe fra leksjonene. En gang sa onklene at vi ville gå til Fantina for å finne "commare" og "compare", de som, da de kom

til Novara for viktige ærend, lå med oss. En gang spurte gudmoren zizi "Hvor gammel er du?" Og zizi: - Mi orbu da vista i l'occhi, nun mi riguordo - (hvis jeg manglet synet, husker jeg ikke).

Med bestefar Turis tips hadde jeg gått for å kjøpe et stykke grønt stoff, for å teste min evne laget jeg et skjørt. Avreisedagen til Fantina kom (to timers gange). Vi sto opp klokken 4. Jeg ville overraske Zizi ved å ta på meg skjørtet. Det var så smalt at jeg nesten ikke klarte å gå. Da de så kreasjonen min begynte de å si: - Vi har oppdratt den og nå som den begynner å bli voksen, er den en kokett. Det får oss til å skamme oss. Og jeg påpekte: "Jeg tar ikke denne av, hvis du vil ha den slik, ellers går du!" Men innerst inne tenkte jeg "hvordan kan jeg gå i et så stramt skjørt...". Vi kom uansett frem til målet. Kommaren spurte hvor jeg hadde fått laget et så vakkert skjørt. - Sa figi illa - (hun gjorde det) sa zizi. - Så når vi skal sy noe kommer vi til henne -. Ugles stolthet...

Noen ganger i landsbyen så jeg ting som gjorde meg trist. Emilia var døvstum, kanskje hjemløs. De fleste dagene gikk han forbi gaten der jeg bodde. Hvis han møtte noen, la han hånden til munnen. Noen ganger tilbød folk henne et stykke brød, men det var de som skruppelløst ga henne osteskorper og så gjemte seg for å se reaksjonen: stakkaren satt på dørtrinnet og banket hodet hennes i veggen. En dag da jeg gikk til butikken for å hente litt tråd, hørte jeg den høye stemmen til Antonio, den blinde mannen. Fra klosteret, som ligger på toppen av byen, kunngjorde han at sardinene var kommet. Med noen lire fra min bestefars tips som jeg hadde til overs, dro jeg til fiskehandleren for å kjøpe et par unser. Ved middagstid tente jeg komfyren med kull, kokte sardinene og la dem i et stykke sukkerpapir. Da jeg så Emilia gå forbi, ga jeg dem til henne. Hun så forundret på dem og smilte litt

for å takke meg. Jeg så henne sitte i den vanlige døråpningen, ikke banke hodet mot veggen, men la de tynne fingrene mot munnen. Jeg spiste ikke den dagen: Jeg måtte rense de resterende glørne fra komfyren for ikke å la onklene mine forstå initiativene mine.

Angela gikk langs den veien rundt middagstid sammen med sønnen Nino, en funksjonshemmet person som gikk, men snakket med bevegelser. De gikk med en bøtte for å hente suppe på barnehjemmet. En dag var Nino alene med bøtta sin, i nærheten av huset mitt kledde to gutter av ham og stakk av. Han klarte ikke å trekke opp buksene. Han var uten undertøy. Jeg gikk forsiktig ned for å kle på ham. Det var første gang jeg så en naken mann. Ve, hvis onklene hadde visst det, ville det vært en skandale.

I et av de mange brevene som ble sendt til foreldrene mine, hadde jeg uttrykt ønsket om et armbåndsur. Da jeg visste at Signora Agostina hadde kommet fra Domodossola, dro jeg for å se henne. Så snart han så meg klemte han meg og ga meg en pakke sendt av foreldrene mine. Jeg åpnet den og til min overraskelse fant jeg en brun lammepels med fingerstore krøller, en filthatt og en boks med klokke. Jeg skalv av glede da damen justerte det på håndleddet mitt. Han ga meg et glass vann for å komme meg og løp hjem. Dagen etter, da onklene mine kom til Novara, sa de at hvis jeg hadde på meg den pelsen, ville de tro at jeg var gal: ingen i byen eide noe sånt. Imidlertid bar jeg den med stolthet. Jeg trakk tilbake ermet for å la alle legge merke til klokken. Jeg ga den ofte tau, så på kort tid brast den. På vei til Castrangia møtte jeg noen eldre mennesker som spurte meg om tiden. For ikke å gjøre et dårlig inntrykk så jeg på den nå uopprettelig ødelagte klokken og sa at jeg hadde glemt å spole den. - Takk selv -. De hilste på meg og fortsatte veien.

Sammenlignet med vennene mine var jeg liten og tynn, de var alle "utviklet". I et brev spurte min mor zizi om jeg var "utviklet" som min søster Rosa. Men for Zizi å snakke om disse tingene var tabu. Han visste ikke at jeg visste alt om livet. Opprørsk som alltid sa jeg til henne "Jeg er ikke 'frøken' fordi jeg er underernært". Og hun: - Hva sier du? Vi har alltid støttet deg. En kveld sov jeg i Castrangia og jeg følte meg dårlig. Jeg ble kaldsvette. Jeg trodde det var slutten, ba, gråt og gikk ut i mørket for å tisse noen dråper. Og de: "Hvis du reiser deg igjen, slår jeg deg!". Kanskje Madonna del Tindari beskyttet meg. Jeg gikk tilbake til halmsengen og sovnet. Dagen etter på laboratoriet i Novara så Signorina Assunta meg blekere enn vanlig. Da servitrisen brakte henne kaffe og melk med ristede skiver som hun gjør hver morgen, tilbød hun meg også.

Kapittel åtte - Svalenes flukt

Når jeg tilbrakte mye tid i Novara, virket livet for meg å ha endret seg: kanskje fordi jeg dro for å besøke bestefar Turi og jeg gladelig pratet med ham kontinuerlig hele ettermiddager. Han fortalte meg mange historier om livet sitt og hvor vanskelig hans eksistens en gang hadde vært. Bor i Novara hadde jeg dessuten muligheten til å være vitne til de viktige hendelsene som fant sted i byen. Fremfor alt de store religiøse funksjonene, prosesjonene, dåpene, konfirmasjonene, men mer enn noe annet grep vi meg. Den gang ble bryllup feiret om kvelden, jeg gikk nesten alltid for å surfe med vennene mine i San Nicola-kirken.

En kveld så jeg en brud i hvit kjole gå ut sammen med faren sin. Hvit som snø, hun så ut som en dukke, hun var så vakker! Det var Carmelina som giftet seg med Filippo. Jeg identifiserte meg fullstendig og dagdrømte: "hvem vet, en dag kan det bli min tur også...".

I de dager hadde jeg rare fornemmelser, det var noe nytt og rart

i luften, jeg hadde forutanelser. Jeg var rastløs og ventet på at en ekstraordinær hendelse skulle skje. Og begivenheten lot faktisk ikke vente på seg. Utpå formiddagen kom vanligvis postmannen innom. En dag i juni måned hører jeg den brølende stemmen hans: "Campo, det er post". Jeg tok brevet, det kom fra ... Domodossola! Mor skrev til søsteren.

Jeg åpnet den brått til jeg nesten rev den av og leste den, der var nyheten jeg hadde ventet på et helt liv: rundt 12. september ville moren min komme til Sicilia for å hente meg og ta meg nordover! Nå var jeg en ung dame, fremtiden ventet på meg og jeg måtte finne en jobb. For å vite hvilken reaksjon tanten min ville ha fått, gjemte jeg av forsiktighet brevet i bunnen av en krukke som inneholdt et hav av søppel: hvis zizi hadde lest det stakkars meg... Noen ganger kom onkel Micherillo til butikken når han jobbet ikke i grendene i Novara. Noen ganger kom han sammen med zizi og skremt sa han: "Det er en stund siden moren din skrev, noe må ha skjedd med henne...". Jeg var derimot redd for at det skulle komme et nytt brev med noen hint. En dag kom det faktisk en, men heldigvis uten noen hentydning til turen til Sicilia. Sommeren forsvant sakte for meg, jeg kunne ikke vente på at den krampaktige ventetiden skulle ta slutt. Arbeidet hjalp meg til å slutte å tenke og fordrive tiden som skilte meg fra min mors ankomst. Til himmelfartsfesten 15. august ville alle folk vise frem sin eleganse og i laboratoriet var det alltid mye å gjøre, mer enn vanlig: mange damer ville vise frem sin nye kjole. 13. august var viet kvinnelige arbeidere som kunne sy sine egne klær.

Jeg hadde bedt zizi om å kjøpe ting for å være på linje med venner. Hun var enig og jeg valgte et billig beige stoff med blå knutedesign. Den unge damen på verkstedet klippet den for meg og ga en eldre arbeider i oppdrag å hjelpe meg å sy den. På

festdagen hadde jeg en ny kjole som alle andre.

Det var også noen bekjente som hadde kommet fra Fantina. En av dem hadde sett det berømte stramme skjørtet mitt. Han tok med et stykke stoff og spurte zizì: "Niesen din må lage en kjole til meg, hun er så flink!". Jeg tok målene hennes. Jeg hadde i tankene en modell som Signorina Assunta hadde laget for en klient. Jeg ba om å få klippe den og prøve den. "Ok, stoffet er litt tungt, passer til høsten. Jeg kommer rundt 20. september."

I mellomtiden inviterte Carmelina, en jente fra verkstedet, alle vennene sine til bryllupet hennes, feiret en septemberkveld i Matrice-kirken. Med zizìs tillatelse dro jeg til seremonien. Blant gjestene var det også en dame fra Domodossola som annonserte sin forestående avgang: "Concettina, dine dager er talte i Novara. Din mamma kommer snart og henter deg".

Etter den rike forfriskningen kom jeg fornøyd hjem. Dagene gikk og festen Tindari den 8. september kom, det året den veldig lange ruten som snodde seg langs fiumaraen ikke virket like hard og uendelig som første gang, jeg følte at jeg fløy. Tilbake i Castrangia informerte jeg zizì om at jeg ville bli i noen dager med den oppfunne unnskyldningen om at laboratoriet ville forbli stengt til den 12. Den morgenen banket hjertet mitt. Vi plukket noen fiken for å ta med til en nabo og dro til Novara. Halvveis så jeg moren min komme nedover muldyrsporet på avstand. Jeg løp bort til henne og klemte henne med all styrken jeg hadde i mine små armer. Zizì begynte å rope: "Hvorfor kom du plutselig? Tror du at du kan ta Concettina med deg?" "Ja - svarte moren - vi drar om tre dager". "Det kan du ikke, han må forberede en kjole til en dame fra Fantina." Det var nok en unnskyldning for å holde meg tilbake. Han skrek hele tiden. Jeg rørte uberørt himmelen med en finger. Det eneste jeg angret på ville vært at jeg ikke lenger kunne besøke bestefar Turi.

Om kvelden den 14. spiste vi middag. Zizi åpnet bare munnen for å fornærme mamma: "Hvor modig du tar henne fra meg, du har ikke noe hjerte, du får meg til å lide for mye, jeg anser deg ikke lenger som en søster." Jeg så Michelillo for første gang med tårer. Under det grove og harde skallet som tre hadde tydeligvis noen få dråper av menneskeheten holdt seg fengslet. Jeg derimot var blitt kald som marmor og ble ikke rørt i det hele tatt.

Jeg sov ikke et blunk om natten, tusenvis av tanker jaget hverandre kaotisk i hodet mitt og jeg kunne ikke vente til morgenen skulle komme for å dra. Mor hadde bestilt taxien fra en herre med kallenavnet "cauzi i wolf" (ulvebukser). Ved dag gry stod vi opp, en siste finpuss til pappkofferten og en hilsen til onklene. Min tante ved avreise kom gråtende ut av rommet sitt, med håret løst, og kastet seg for min mors føtter og tryglet: "Nå skal jeg ta livet av meg, og du vil ha døden på samvittigheten resten av livet! Vær så snill! deg spør jeg på mine knær - sa hun - jeg er bare en fattig kvinne, alene og behandlet som et beist av en falsk ektemann, ingen elsker meg. Min søster, jeg ber deg om å ikke ta henne fra meg, miskunn deg, du har ingen rett til å la meg være i fred, hun vokste opp med oss som en blomst og nå ingen takknemlighet!"

Med håret rufsete og ansiktet dryppende av gjørme, banket han i bakken og forbannet hele universet. Moren min hadde forstått at søsteren hennes var blitt farlig og mistet forstanden og ble forbanna. Men hun rørte seg ikke, hun lot seg ikke bevege til medlidenhet, hun var døv for ravingene sine, hun så i det fjerne og ventet på slutten av dramaet sitt. Da min tante skjønnte at moren min var steinhard, skyndte hun seg til rommet sitt og nektet oss et siste farvel. Plutselig dro vi, hun kom tilbake banende på gaten, mens vi gikk bort så vi henne krympe til hun ble en liten svart ball som blandet seg med steinene. Kanskje jeg

hadde vært grusom mot henne, som bare barn vet hvordan de skal være, men jeg husker at da jeg gikk bort fra huset hennes beskyttet av min mors hånd, da jeg så at hun var i ferd med å forsvinne fra synet mitt, plutselig all min harme ble til hengivenhet og jeg følte en følelse av medfølelse for henne (jeg fikk senere vite at Zizi sørget over meg i gatene i noen måneder som om jeg var død).

På Piazza Bertolami åpnet dørene til taxien. Fra vinduet hilste jeg på alle jeg så til landets ende. Under reisen observerte jeg med et stikk i hjertet landskapet og byen som sakte beveget seg bort fra blikket mitt, vi holdt stille lenge til jeg så havet. Nå var jeg langt fra Novara, definitivt! Motstridende tanker kjempet i hodet mitt og jeg klarte ikke kontrollere dem, så våknet jeg av at mamma strøk meg og advarte meg om at vi var kommet. Så elsket jeg intenst det landet som jeg hadde avskydd så lenge på grunn av det triste livet jeg levde. På Vigliatore-stasjonen var det stor forvirring, mange som oss dro nordover med sine pappkofferter og andre sekker.

Det kom en tynn vind fra havet og jeg kjente saltet som smakte leppene mine. En god følelse som jeg kjente for første gang. Vi ventet på toget i en halvtime. For meg var det ny luft. Folk sang den populære sangen "Professor, fortell meg hva som kom først, kyllingen eller egget". Alle var på vei tilbake fra ferier på kontinentet. Ankom Messina så jeg med forundring vognene komme på fergebåten. Det var midten av september og tusenvis av svaler sirklet rundt på den blå himmelen over sundet. Med flyturen broderte de drømmen min: å endelig komme tilbake for å bo med familien min. Jeg prøvde å se Gud i sentrum av den lyse bakgrunnen, og selv om jeg ikke så ham, takket jeg ham fra bunnen av min lille sjel. Etter utallige timer gikk vi av i Roma for å ta toget tilbake til Milano, etter flere timers venting, hvor det var

nok et togbytte til Domodossola. Det var en drøm. På det toget hilste mamma på flere hun kjente. Alle spurte hvor hun var fra og hvem jenta var med henne. De visste ikke at han hadde en datter til.

Jeg observerte landskapene: Jeg så i forundring Lago Maggiore og øyene, deretter fjellene. Jeg spurte hvor lenge før ankomst, vel vitende om at byen lå i en dal omgitt av fjell. Vi ankom Domodossola sent på morgenen. Himmelen var grå, gatene så også ut til å være malt mørke, folk gikk med et bestemt skritt og så på bakken, til og med klærne deres var mørke. Pappa ventet på oss på stasjonen sammen med lillebroren min som jeg hadde sett på Sicilia to år tidligere. Kyss og klemmer. På vei hjem prøvde jeg å oppdage stedet som snart skulle bli byen min. Jeg telte vinduene i husene, men de var så mange at jeg mistet oversikten over beregningene mine. Det var for mange vinduer, og for mange hus vendt mot hverandre. De var så høye at øynene mine ble tapt på himmelen.

Jeg følte meg svimmel. Tusenvis av spørsmål vellet opp i hodet mitt, som ivrig kom og gikk. Under reisen klarte jeg ikke å si et eneste ord. Så hjemme fikk jeg en ny overraskelse da jeg så søstrene mine, som jeg bare husket fra fotografier. En annen overraskelse var kjøkkenet med vask, kran og gasskomfyr (i Novara var det ikke vann i huset og matlagingen ble gjort med ved). På kvelden kom comare Grazia på besøk til oss sammen med datteren Caterina. Til og med naboene ville møte meg. Neste kveld tok pappa meg med på kino. En av de beste kveldene i mitt liv som jeg alltid vil huske, helt til siste dag. Endelig var jeg sammen med faren min, før elsket jeg ham som man elsker en fraværende far, nå beundret jeg ham og endelig følte jeg meg for første gang beskyttet som om jeg var prinsessen hans. Kort sagt, det virket for meg som om jeg gikk

over skyene, jeg hadde landet i et annet punkt i universet.

Kapittel ni - Himmelenes port

Før hun forlot Sicilia, hadde moren min klart å finne meg en jobb hos buntmakeren, og etter to dager fulgte hun meg på jobb. Vi dro hjemmefra tidlig om morgenen: Jeg var veldig spent på denne nyheten.

Ved inngangen ble jeg møtt av frøken Tilde som ga meg et stort smil og tok meg i hånden, en trivelig og hyggelig kvinne. Tilde sa til meg på milanesisk "Hei bela tusa (jente), kom, la meg introdusere deg for jentene som jobber med meg: Nella og Teresina. De har mye erfaring, de vil lære deg hvordan du jobber. Hvis det er problemer - la hun til - ikke skamm deg over å spørre". Så på et øyeblikk var jeg tilbake med min nye jobb.

Jeg følte meg allerede voksen, og for å markere denne endringen i livet til bela tusa for første gang kom menstruasjonen. Hun visste ikke så mye om det emnet, men av historiene hun hørte fra sine eldre venner i Novara, forsto hun at dette var måten å bli en ung dame på. Hun forsto at hun ikke trengte det signalet for å være kvinne: hun var allerede for alt hun hadde

lært, kjent og elsket. Det var ikke lenger en larve og hadde gjennomgått metamorfosen til en sommerfugl. Den kom langveisfra og på få minutter gikk den fra en verden til en annen. Hun befant seg alene og var veldig stolt av det.

I mellomtiden begynte jeg å bli vant til den nye jobben. Den gang ble pelskrager brukt til å påføre kåper. Skinnene ble våte med en svamp og til slutt spikret til en treplanke ved å trekke dem fra alle kanter. Det minnet meg om da jeg i laboratoriet på Sicilia knuste ledningene for å legge nederst på klærne. Selv her var det noen hammere på fingrene. Hvis det var litt sol ble de liggende til tork i hagen på veien, så jeg måtte holde vakt over de dyrebare persiske lamme-, rev-, mink- og rottemuskskinnene. Mens jeg passet dem likte jeg å se bilene og folk gå forbi. Jeg inhalerte til og med eksosen fra bilene og prøvde å fylle meg med den duften av byen, så ny og berusende for den lille jenta som vokste opp i ren luft. Byen gikk foran blikket mitt og jeg mistet til og med oversikten over tiden. Faren min forklarte meg at der var dagen delt inn i timer, mens da jeg bodde i Castrangia kjente jeg bare solens oppgang og nedgang. Noen ganger mens jeg pleiet skinnene kom det en eldre dame fra øverste etasje og holdt meg med selskap. Han snakket på strengt piemontesisk og jeg skjønnte ingenting: "Che bela fiola, da ndua ti vegnat (hvor er du fra)? Cuma ti se ciamat (hva heter du)?" jeg molter. "Ti mi capisat mia (forstår du ikke)?" Når skinnene var tørre, klippet Signorina Tilde formen på kragene til syerskene som bestilte dem.

Litt etter litt lærte jeg å legge frisellina-farsen, passafinoen rundt og så fôret. Takket være mine evner begynte jeg å få de ukentlige lommepengene mine og snart var jeg oppdatert med pensjonskarakterer. Jeg følte meg større. Det var en radio i laboratoriet: Jeg likte å høre på sangene. På den tiden var

kjøleskap ikke utbredt, men den unge damen hadde en isboks som hun fylte med isblokker levert av en herre som passerte med en vogn gjennom gatene i byen. For meg var det en nyhet å drikke så ferskvann. En rimelig vedovn varmet opp huset. Han hadde ikke telefon, men da han skulle ringe kunder sendte han meg til tanten sin, som eide et byggefirma med flere arbeidere. Blant disse, tilfeldigvis, så jeg for første gang ... Men dette er en annen historie som, hvis jeg har tid og lyst, vil jeg fortelle deg senere.

Hjemme spiste jeg godt, på kvelden dro vi ut for å besøke sentrum med sine steintak og butikker med flotte butikkvinduer. På lørdager dro jeg med mamma på markedet, som opptar en god del av senteret, da jeg dro fra jobb rundt kl. Vi kjøpte stoffet for å lage en kåpe til meg. Det var firkantet. Jeg innviet den ved å rydde på midnattsmessen i jula. Kort sagt, et lykkelig liv.

Karnevalet kom. Vi deltok med en familie nær festen på Galletti-teatret. Det var en drøm å se maskeradeballer midt i lek med fosforlys.

Lørdagen etter da jeg sto opp var det noe galt. Jeg gråt fordi moren min ikke hadde gitt meg San Pellegrino-magnesia. En fetter av ham kom fra Martigny. Han spiste lunsj med oss. På ettermiddagen følte jeg meg rar, det så ut til at lykken min tok slutt. Pappa fulgte kusinen til toget, så spiste vi middag.

Vi gikk ikke ut en tur den kvelden. Pappa sa til mamma: "Jeg skal besøke venner i baren". Rundt klokken 22 kom han hjem stønnende og pesende med et blekt ansikt, forstenet av en sterk smerte i brystet. "Teresa, lag meg en kamille-te". Mens pappa gispet på senga, løp jeg med en tante for å ringe en lege 50 meter unna. Han kom umiddelbart, men i mellomtiden hadde faren min sluttet å leve. Vi fikk senere vite at aorta hadde sprukket. Det hadde ikke vært noe å gjøre uansett, pappa gikk

gjennom himmelens port og fløy til himmelen. Det var 17. februar 1951. Hele natten stirret jeg på min fars hjelpeløse kropp. Hodet mitt snurret, en blanding av migrene og svimmelhet som nesten tok meg bort fra det rommet der alle gjenstander ble hatefulle fordi de var vitne til en urettferdig død. Jeg sluttet aldri å tenke på faren min og den grusomme skjebnen som hadde ventet meg i Domodossola, tårene kunne ikke lenger komme ut av øynene mine fordi de var blitt tørre av gråt. Den Gud jeg hadde sett for meg ved min avgang i det blendende lyset på Messinastredet, hvor gjemte han seg? Hvorfor hadde han forlatt oss? Hvorfor hadde han lurt meg så mye? Hvorfor var det slik at nå som jeg hadde funnet min far, ble han tatt fra meg for alltid? Hva var poenget med denne tragedien? Nå som Gud her i Domodossola virket annerledes, fjern, unnvikende, virket han laget av mørke, unnvikende og uhåndgripelig, bitter, en Gud jeg ikke lenger visste om jeg skulle stole på igjen eller ignorere ham resten av dagene mine. I netter og netter forble jeg taus, holdt våken med øynene anstrengt i mørket, nesten i håp om at med dagens ankomst ville alt gå tilbake til slik det var før. I disse pinefulle dagene, med familien min på kanten av et stup, innså jeg at himmelen ikke var noe sted for små jenter.

En av disse nettene, i de tidlige morgentimer, kollapset jeg og etter en pint søvn sank jeg ned i en søt drøm: Jeg fant meg selv på sjøen, da viste min far seg for meg med øynene og ansiktet nedsenket i et himmelsk lys. Nå led ikke ansiktet hennes lenger, og det var vakkert igjen. Han smilte mykt til meg, tok hånden min, klemte meg og begynte å snakke med meg. "Barnet mitt - sa han - det jeg vil fortelle deg nå er min kjærlighet, alt det gode jeg vil ha deg. Omstendighetene har gjort at vi ikke kjenner hverandre. Jeg angreer virkelig på at jeg ikke har sett deg vokse opp..." .

Noen ganger tenker jeg på den drømmen og på min siste reise,

jeg tenker på når Herren vil kalle meg, jeg liker å forestille meg at når jeg går over himmelens dør venter pappa på meg, kledd som den natten han tok meg med til kino: med ham har vi mange ting å fortelle hverandre, vi må fortsette den samtalen for alltid avbrutt den kalde februarkvelden. Det ville vært den beste måten, tror jeg, å starte min siste reise.

Mor satt igjen i fortvilelse med fire barn og ingen pensjon fordi pappa var en enkel skomaker. All kulden og all smerten i verden hadde senket seg over vår fattige familie av emigranter.

Langt fra landet vårt, langt fra livet, var vi sandkorn som ble blåst av ørkenvinden.

Min mor hadde mistet seg selv og hele sjelen sin. Hun var blitt et tomt skall. Kroppen hans var trukket sammen som et stykke tre, han fortsatte å gå ned i vekt og hans forvirrede blikk, i et blekt og uttrykksløst ansikt, forble festet i hele minutter mot et fjernt punkt, mot pappas grav. Hun var blitt som et spøkelse besatt av umuligheten av å glemme. Jeg kunne fornemme øyeblikket hun ville falle og synke ned i håpløs håpløshet. Jeg prøvde å riste henne, jeg snakket med henne og prøvde å muntre henne opp. Utrolig nok hadde rollene snudd fullstendig: det var datteren som trøstet moren, fortalte historiene hennes for å forberede henne til å leve uten mannen sin og hjelpe henne med å glemme. Jeg, den eldste datteren, hadde ennå ikke fylt 15 år.

Etter middag dro jeg tilbake på jobb hos buntmakeren for å skrape sammen noen flere lire. Det var jeg som prøvde å holde håpets flamme i live. Men til slutt, min mor, jeg vet ikke hvordan hun, kanskje med desperasjonens kraft, mellom det ene ropet og det andre, tok hele verden på skuldrene og gikk sakte tilbake til å være syerske, og sydde noen skjørt og morgenkåper .

Kapittel ti - Den vakre tusa

I mai samme år fikk lillebroren min meslinger, og jeg fikk det også, da jeg ikke hadde fått det som barn. Mens jeg lå i senga hørte jeg at mamma åpnet døren. Noen hadde ringt på. Så hørte jeg stemmen til zizi og Micherillo. Jeg var bekymret: før hadde de aldri tatt meg med til Domodossola for å se foreldrene mine, og nå hadde de dukket opp. De ble der i omtrent en uke, og dro deretter litt skuffet da de håpet at jeg skulle reise tilbake til Sicilia med dem. I november kom et brev med svart kant. Mamma ble skremt og åpnet den, hånden hennes skalv. Jeg så henne gråte: zizi kunngjorde dødsfallet til bestefar Turi. De hadde funnet ham død på landsbygda i Bordonaro 8. november. Han ble 87 år gammel. Året etter var det enda en enda større skuffelse, da undersøkelsene ved en tilfeldighet førte til dødsårsaken ved kvelning med et lommetørkle i halsen, funnet under utgravningen. Forbrytelsen var begått av en kvinne sammen med sin bror, naboer i landet, for å stjele pensjonen på 11.000 lire. De sonet

senere 24 år i fengsel for henne og 12 år for konkurranse.

Jeg fortsatte å være trist. Med lite penger kunne 5 personer ikke klare seg. Frøken Tilde anbefalte en falsk permittering slik at jeg kunne melde meg på arbeidskontoret. Jeg gikk ofte for å sjekke om det var noe arbeid, men håpet var lavt. I april 1953 fikk jeg vite at de hadde ansatt noen jenter på en fabrikk. De hadde ikke behov, fedrene deres hadde allerede et yrke. Så jeg dro til kontoret for å protestere: Jeg trengte å jobbe mer enn de andre. I mai kom jeg endelig inn på en fabrikk hvor det ble produsert strikk, skosnorer, bånd, rør for elektriske ledninger. En hard jobb med ukevakter 6-13 og 13-21. I intervallene gikk jeg også til buntmakeren for å runde opp lønnen og gi moren min avlastning.

august kom. I ferien måtte comare Grazia reise til Sicilia for å besøke sin eldre mor. Jeg bestemte meg også for å reise med datteren min Caterina. Vi dro med tog til Milano og deretter til Roma, hvor vi ankom om natten. Vi måtte vente noen timer på toget til Sicilia.

På stasjonen fant vi noen landsbyboere, og blant dem en dvergskuespiller fra Novara, Salvatore Furnari og en soldat jeg ikke husker navnet på. Mens Signora Grazia hvilte på en benk, ble Caterina og jeg invitert på tur. De tok oss med til Piazza Esedra for å spise mottarello. Det så ut til å begynne å

gjenopplive.

Da det allerede overfylte toget ankom, skyndte Signora Grazia seg for å komme seg videre med to store sekker. Toget hadde ikke stoppet helt og hun falt pladask på skinnene. Catherine, jeg og hele mengden ropte til den evige far da vi trakk henne ut full av blåmerker, men mirakuløst i live. Hun nektet å bli kjørt til sykehuset. Etter en time gikk toget. Før middag ankom vi Terme Vigliatore-stasjonen hvor vi tok bussen som førte til Novara Sicilia, gjester på zizi og Micherillo.

De ønsket oss velkommen som æresgjester. Natten, vi alle tre i den store sengen, sov Caterina og jeg ikke et blunk. Signora Grazia var full av smerte. Samme kveld kom det en overraskelse: noen unge menn ga oss serenade med gitar og fiolin, men onkel Micherillo, irritert, fikk dem til å stikke av.

Caterinas mor tilbrakte mesteparten av tiden i sengen. Hun dro bare ut to ganger på ti dager for å besøke sin eldre mor. På ettermiddagen dro jeg for å besøke skolekameratene mine og venner fra laboratoriet. En dag så jeg også en klassekamerat som kom for å klemme meg. Han holdt en sykkel i hånden og jeg ba ham ta meg en tur. På den tiden i Novara hadde aldri en jente på sykkel blitt sett. Så snart Zizi fikk vite om det, skjelte hun meg ut: "Du har blitt en ugle, jeg hadde aldri sett for meg slike ting".

Tilbake i Domodossola hadde Signora Grazia problemer med å komme seg. Etter det fallet tok artrosesmerter overhånd. Hun ble bare modig da hun dro med familien på en fest, hvor jeg også var invitert.

Jeg gikk tilbake til å jobbe i fabrikk og buntmakeren, men jeg trengte nye erfaringer. En dag mens han besøkte sognet San Gervasio og Protasio, henvendte Don Giuseppe Benetti meg for å stille meg noen spørsmål. Jeg betrodde alle mine sorger til ham. Han oppmuntret meg og sa til meg: "Søndag ettermiddag

kom til oratoriet. Der finner du presidenten for Catholic Action, Miss Germana, som vil introdusere deg for jentene og gi deg mange gode råd". Jeg fant meg umiddelbart til rette: med litt sjenanse begynte jeg å få venner. Jeg var redd for ikke å kunne snakke, men med Guds hjelp overvant jeg de første vanskelighetene. Jeg likte å lese foreningens avis og beundret grunnleggeren Armida Barelli: Takket være henne hadde livet mitt blitt bedre. Da skiftet på fabrikken tillot det, dro jeg til morgenmesse klokken 7, hvor jeg møtte Don Benetti, som jeg betraktet som min åndelige leder. Søndag hadde jeg meldt meg frivillig til å tilbringe en time ved den gode pressedisken foran kirken. Senere inviterte de meg til ACLI-styret. Med alle disse forpliktelsene følte jeg meg viktig og oppfylt.

Fabrikkkameratene dømte meg som bigott, men jeg følte meg ikke ukomfortabel, tvert imot ba jeg for dem og ringte dem tilbake da de før skiftet begynte snakket vulgært i garderoben.

Kapittel elleve - Porselensansikt

En søndag om sommeren arrangerte presidenten for Azione Cattolica Germana en tur til fjells. Med de små pengene jeg hadde igjen kunne jeg betale reisegebyret. Vi ankom med buss til Goglio, deretter med taubane til Alpe Devero og deretter til fots til Crampiolo. Jeg tenkte på skjønnheten til fjellene dekket av blomster: rhododendron, ranunkler, ville orkideer. Blåbær å fråtse i. Hytter med steintak og trevinduer med knallrøde og rosa pelargonier hengende i vinduskarmene. Jeg spurte Germana hvor veien sluttet. "Når vi er slitne stopper vi for en matpakke". Rundt kl 13 stoppet vi for å drikke det klare vannet som går ned fra en stein mot dalen. Etter å ha spist, bedt og sunget, gikk vi tilbake. Jeg skalv av glede: Jeg hadde aldri tilbrakt en så vakker dag. Hjemme fortalte jeg mamma alt og så henne smile.

Nå og da fikk jeg post fra en venn på Novara Sicilia: han ba meg finne en jobb til ham i Domodossola slik at vi kunne møtes. Jeg var veldig forvirret, men glad for at noen var forelsket i meg. Det var også en gutt fra Domodossola, men jeg likte ham ikke: om morgenen drakk han en shot grappa og kinnene hans var alltid røde.

Morgenmeditasjonene viste meg veien til klosteret, men samtidig likte jeg barn og ideen om å stifte familie. Jeg betrodde

meg til Guds vilje. Jeg brukte søndags ettermiddager på oratoriet til å planlegge de ukentlige katekismusoppgavene sammen med vennene mine. Noen søndager dro vi til oratoriene i nabobyene. Bussturen forstyrret meg, men motet overvant noen små smerter.

1. mai 1954 organiserte ACLI og oratoriet en tur: en pilegrimsreise til helligdommen til Madonna di Oropa om morgenen og en samling av den ærede pastor i Biella om ettermiddagen. Jeg var en av de første som meldte meg på med en venn av meg og hennes kjæreste Pierino. 2 busser fulle av ungdom gikk. Blant dem var en sjenert blond gutt jeg hadde sett et sted før. Det var egentlig ham: arbeideren i byggefirmaet der jeg pleide å ringe kundene til buntmakeren. Pierino introduserte ham for meg: han var fetteren hans. På dagtid forlot han meg aldri med øynene. Da jeg kom hjem fortalte jeg det til mamma. Neste kveld så jeg ham under balkongen på rommet i første etasje. "Mamma, mamma, kom og se: der er gutten jeg møtte i Biella". Og hun med et halvt smil: "Det er tydelig at hun frier til deg." Neste kveld, da jeg gikk ut med en nabo, fant jeg ham foran meg. Sjenert spurte han om han kunne bli med oss. Litt nølende takket jeg ja. Vi brøt isen ved å prate om dette og hint. Etter ettermiddagsskiftet på fabrikken tok han meg med hjem. En kveld tok jeg ham med opp for å introdusere ham for moren, som tok ham veldig godt imot. På fritiden deltok han i oratoriet. Den gang ble gutter og jenter skilt, først på slutten av møtet kunne de møtes. Vi deltok også på ACLI-møter.

Selv om moren min kom fra Sicilia, hvor to gutter som elsket hverandre ikke kunne gå ut alene, stolte hun på oss og vi begynte en rolig reise. Giuse fortalte meg at han hadde møtt faren min: for å skaffe penger, da han var 4 barn og bare pappaen som jobbet, som barn gjorde han noen ærend for finansmennene i brakkene noen få skritt fra huset hans. Noen

ganger tok hun skoene deres til faren min for å bli reparert. Jeg lyttet med glede.

Han fortalte meg noe annet: Da jeg reiste gjennom Roma den 16. september 1950 for å nå Domodossola møttes vi praktisk talt. Giuse, som jeg fortsatt kaller ham, hadde kommet på sykkel til det hellige året. En eventyrlig reise: han hadde forlatt Domodossola sammen med en prest fra dalen som tråkket raskt med fjellstøvler. Det var nesten umulig å følge ham. Han stoppet først da han så en grønnsakshage for å få litt salat. Halvveis ble Giuse alene. Underveis fant han en kjøpmann med en gammel sykkel full av søppel å selge. De holdt selskap opp til Roma.

august kom. Fabrikken holdt på å stenge på grunn av ferier, og jeg bestemte meg for å besøke søsteren min Rosa som var i åsene ved Mergozzo-sjøen for en rekonvalesens. Jeg ba nonnene som drev huset om å stoppe meg i noen dager. Jeg hadde nettopp nevnt denne ideen for Giuse. Det var andre jenter i huset på ferie. Blant dem den kosmetiske niesen til en nonne. Om morgenen den 15. himmelfartsfesten kalte han oss til rommet sitt etter messen for å øve. Hun fylte ansiktene våre med forskjellige kremer, mascaraer og leppestifter: vi så ut som voksstatuer. Til lunsj ringte nonnetanten sin niese: det var ikke slik at hun behandlet oss slik.

Om ettermiddagen, så jeg på innsjøen fra vinduet, så jeg Giuse dukke opp. Jeg ville ikke bli sett med det porselensansiktet. Da han så meg i døren, kjente han meg nesten ikke igjen. Jeg ba om unnskyldning og forklarte at det hadde vært et eksperiment og at de andre jentene også hadde blitt forvandlet. På ettermiddagen ruslet vi i hagen til huset. Utpå kvelden sa han farvel til meg: "Vi sees snart, i Domodossola, men med et rent og friskt ansikt som før".

Kapittel tolv - Fioler

Da de to ukene med ferien var over, gjenopptok jeg arbeidet i fabrikken på skiftet 13.00 til 21. Mens jeg treet spolene inn i spindlene på maskinene, tenkte jeg på Giuse, men samtidig gjorde jeg det ikke vil virkelig se ham. Klokken 21 lød sirenen og hjertet mitt begynte å hamre. Etter å ha stemplet kofferten, da jeg kom ut av porten, så jeg en sykkel i halvmørket. Det var virkelig han: han kom mot meg, så meg sjenert i ansiktet og sa: "Jeg liker deg så enkelt". Han fikk meg til å sitte på sykkelønnen og kjørte meg hjem. Vi utvekslet en enkel god natt-hilsen. Dette skjedde nesten hver dag. Søndag ettermiddag tok vi noen sykkelturner i de nærliggende landsbyene. En dag tok han meg med til huset sitt for å introdusere meg for sin far og mor, to søstre og en bror. Litt etter litt introduserte hun meg også for sine onkler og søskenbarn som en venn.

Da mamma så oss fra balkongen fikk hun oss til å gå opp til huset. Mens hun var glad i den gutten, var jeg veldig usikker. Den 8. desember, dagen for den ubesmittede unnfangelsen, min navnedag, ringte klokken. Det var blomsterhandleren som ga meg en bukett røde nelliker. "Mamma, Giuse sendte meg hilsener!". For en skuffelse å åpne kortet: det var ikke ham, men

en 14 år gammel gutt møtte tilfeldigvis. Det sto "Jeg elsker deg" med en signatur. Kanskje han trodde jeg var på hans alder.

På julaften dukket Giuse opp med en stor farget vase full av sjokolade og et gratulasjonskort. Jeg takket ham og vi dro til midnattsmesse sammen. Da han kom hjem sa han til meg: "I morgen må jeg gå med familien til lunsj med slektninger. Vi sees igjen i Santo Stefano". Om morgenen den 26. sa jeg til moren min "Jeg vil ikke gå ut med den gutten lenger, jeg skal gi ham tilbake vasen, jeg vil ikke ha forpliktelser". Og hun med et strengt blikk: "Du er gal, du kunne ha gjort det hvis jeg ikke allerede hadde spist sjokoladen".

De påfølgende dagene kom Giuse som vanlig for å hente meg på jobb. På veistrekningen til fots eller på sykkeltonnen snakket jeg nesten ikke med ham. Nyttårsdag 1955 gikk jeg til messe. Han var der også og kjørte meg til slutt hjem. Ved døren sa han til meg: "Kan vi vite hva du har i tankene for å få meg til å lide slik?", og en tåre slapp ham. Den dråpen fløt over vasen og jeg smilte til ham. Han ga meg et kyss og sa: "I ettermiddag henter jeg deg for å dra til vesper på Mount Calvary. Etter vesper vil en film bli vist på ACLI-klubben". Jeg takket ja og vi sa farvel. Jeg meldte fra hjemme og mamma sa fornøyd: "Du ville aldri finne en sånn god gutt igjen".

Kl. 14.00 dro vi til Golgata langs muldyrsporet med kapellene til Via Crucis. En gang ved helligdommen sang vi vesper og etter velsignelsen dro vi til klubben. Jeg husker ikke tittelen på filmen, men den var veldig kjedelig, så jeg foreslo at vi skulle reise tilbake til byen til Catena kino, hvor vi kunne nyte en bedre film, kalt "Violette".

I april, mens vi reiste gjennom Vigezzo-dalen og Centovalli med det lille toget, dro vi sammen med foreldrene hans til blomsterfestivalen i Locarno. Vi møtte gudfaren til Giuse, som

introduserte meg som en "kjæreste". Han stakk hendene i lommene og tok 10 sveitsiske franc fra lommeboken, ga dem til Giuse og sa "Bra, når skal du gifte deg?". Vi så på hverandre, vi hadde aldri snakket om det.

I de påfølgende dagene begynte vi å dyrke ideen om ekteskap. Vi har også snakket om det hjemme. Mamma gledet seg, men samtidig var det få økonomiske muligheter. Litt etter litt kjøpte vi litt sengetøy og litt sengetøy. Vi hadde ingen spesielle behov. Vi gikk på jakt etter en liten og beskjeden leilighet. Vi fant ham i det gamle Motta-distriktet og fastsatte derfor bryllupsdagen: mandag 19. september. Jeg dro med min mor til Panzarasa stoffbutikk for å kjøpe blonder til brudekjolen og tok den med til Signora Tilde, buntmakeren, som alltid hadde lovet meg at hun skulle lage den med kjærlighet.

På rådhuset for ekteskapsforbud måtte min mor skrive under fordi jeg fortsatt var mindreårig. Selv foreldrene til Giuse var glade. I sognet fortalte monsignor Pellanda oss vakre oppmuntrende ord: "Hold dere alltid beskjedne med så mye tro til å møte de gleder og sorger livet har i vente for oss. Jeg skal la dere finne den røde løperen langs midtskipet".

Vi måtte forberede listen over slektninger og venner for å levere bryllupsgavene som vanlig. Svært få gjester. Giuses mor sa "To per familie". Etter hvert nådde vi 35 personer. Vitner valgt: onkel Carmelo di Giuse og for meg Pierino, skaperen av møtet vårt. En uke før bryllupet forberedte mennenes oratorium ledet av Don Giuseppe Briacca en fest for oss. Mester Furiga malte et bilde av hilsener på tavlen og laget et pergament med vennelisten. Det var også et bord dekket med bakverk og brus. Det hadde aldri vært en slik fest i oratoriet. Den kollegiale kirken Saints Gervasio og Protasio ble renoveret og fortauet var fullt av steinsprut og steiner, men noen villige kvinner gjorde sitt ytterste for å rydde

opp til ære for Giuseppe og Concetta.

Den 16. september ankom Zizi og Micherillo, flyttet fordi Concettina skulle gifte seg og han måtte følge henne til alteret i stedet for faren hennes som ikke lenger var der.

I mellomtiden kom noen små gaver: en kaffekanne, en kaffekvern, små likørglass, sett med tallerkener og bestikk fra slektninger og venner som hadde mottatt tjenesten, et sett med kjøkkenutstyr fra Pierino og onklene hans. Women's Catholic Action ga oss et nattbordsbilde med den hellige familie, assistenten Don Benetti en fantastisk grønn vase for blomster med sølvdekorasjoner.

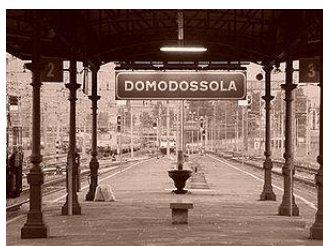
Kvelden før var lang. Jeg tenkte på mamma som satt igjen med tre barn som fortsatt var små og med få ressurser. "Du har liten tro, lærte ikke oratorieskolen deg at det alltid finnes Forsyn i livet?" sa jeg til meg selv. Mandag den 19. stod jeg opp klokken syv. Signora Tilde ankom i blondeskjolen. Hun kledde på meg og tilpasset sløret jeg hadde kjøpt i Milano. Kl. 9 kom taxien for å ta meg til kirken. Jeg var forvirret, jeg fant et hav av mennesker som så på meg. Giuse sto allerede ved alteret og ventet på meg med en bukett appelsinblomster, ledsaget av søsteren Rosa fordi mor Olimpia ville vært for spent på at hennes første barn skulle gifte seg. Jeg ble med ham sammen med onkel Micherillo på den røde løperen.

Messen begynte. Monsignor Pellanda var også spent. Jeg husker en oppmuntrende preken, ringenes velsignelse, løftet om livslang troskap og, på slutten av seremonien, underskriftene. Da jeg dro, la Pierinos mor, som i det øyeblikket også ble min tante, merket til kvinnene i Azione Cattolica på brystet mitt.

Kapittel tretten - Nytt liv

Etter feiringen i kirken fulgte forfriskninger på Grandazzi-baren i via Castellazzo. Mellom et kyss og et annet hadde vi en aperitiff for gjestene med litt pizza og bakverk. En hilsen og et spesielt kyss til svigerfamilien Olimpia og Armando som hadde gått med mamma for å hente kofferten, løp deretter til stasjonen for å rekke toget kl. 12.15 på bryllupsreisen.

Mamma gråt bittert. Vi gikk inn i kupeen. Stasjonssjefen annonserte avgangen med fløyta mens Giuse og jeg lente oss ut av vinduet for et siste farvel. Vårt livs eventyr begynte.

Vel fremme i Firenze gikk vi mot hotellet angitt av Signora Tilde, buntmakeren. Ved den store inngangen ble vi møtt av litt musikk, så ledet butleren oss til rommet i tredje etasje. For oss var alt nytt, til og med å sove i en dobbeltseng.

Den første dagen besøkte vi byen, den andre dro vi til Piazzale Michelangelo hvor du kunne beundre hele Firenze. Vi tok noen bilder: Giuses kamera med en filmrull kunne ta åtte svart-hvitt-bilder.

På den tredje dagen avreise til Roma. Hotellet var mer beskjedent fordi pengene satt til side med ofre måtte være nok. Vi stoppet et par dager for å besøke de fire basilikaene som Giuse hadde sett i det hellige året og Trevifontenen. Vi dro også

tilbake til Esedra-fontenen, den den berømte natten i 1953 da Signora Grazia hadde falt under toget.

Tiden kom for å reise til Sicilia. Etter en lang reise ankom toget Calabria og til slutt fra Villa San Giovanni kunne vi se Sicilia. Giuse nøt disse øyeblikkene: toget ble lastet på fergen, Madonninaen på toppen ved inngangen til havnen i Messina.

På stasjonen ventet onkel Carmelo, mors bror, på oss sammen med kona Gaetana og døtrene Rosetta og Antonietta.

De tok imot oss som to prinser. Vi stoppet i to dager for å besøke Messina: katedralklokken som jeg hadde sett som barn, Madonna di Montalto og andre veldig vakre torg.

Det var bare en feil i det huset: ved middagstid kledde onkler og søskenbarn seg ut, og i stedet for å sette seg ved bordet sa de: "La oss gå en tur langs sjøen". Giuse og jeg, resignerte, gikk ut som pirkete. Rundt 23.00 dro vi hjem og tanten min begynte å lage mat. En natt la han sneglene med skjell i sausen, men det som betyr noe er hengivenhet, ikke vaner.

Den tredje dagen fulgte de oss til toget med noen tårer. Onkel Micherillo var på Terme Vigliatore-stasjonen sammen med drosjesjåføren for å nå Novara. Zizi, zia Maricchia og zia Peppina ventet på oss i landsbyen. Det så virkelig ut til at prinsene av Domodossola var på vei.

Dagen etter dro vi til Badiavecchia for å besøke vår bestemor Concetta og fars onkler, søstre og brødre. På det lille torget med min bestemors tobakksbutikk hadde mange innbyggere i grenda som kjente meg som barn samlet seg og ropt høyt til andre mennesker: "Concettina har kommet med mannen sin!"

Kyss, klemmer, rødmende ansikter. Det virket som en drøm for meg. Det var nøyaktig fem år siden jeg forlot landet.

To dager senere fikk vi taxisjåføren "Cauzi i Lupu" til å ta oss til Taormina. Ved middagstid tok han oss med til restauranten, hvor

vi ble servert med hvite hansker. Giuse og jeg så på hverandre for å si: "Vil pengene være nok for oss?". Etter å ha besøkt Taormina og deretter Castelmola under et regnskyll, dro vi mot kvelden tilbake til Novara, slitne men fornøyde.

Dagen etter var det allerede på tide å reise tilbake til Domodossola. Forpliktelsene til det nye livet ventet på oss.

Kapittel fjorten - Våre første reir

Selv om jeg allerede hadde begynt på reisen til Domodossola i 50 og 53, var det som om jeg hadde reist for første gang: Jeg var på vei mot et nytt liv for to.

Etter å ha gått ombord på toget på fergen, gikk vi opp til terrassen for å se Madonninaen til havnen og Sicilia som sakte drev bort.

Med en tåre vendte vi tilbake til vognen, sittende på trebenkene. Det var ingen køyer da.

Da natten kom begynte vi å døse med nakken hengende ned. Noen ganger reiste vi oss for å se ut av vinduet. På viktige stasjoner kunngjorde stasjonssjefen høyt navnet på byen. I Napoli, på fortauene, var det "guaglioni" som solgte pizza. Slurv ba de først de reisende om å gi dem pengene, så gikk toget igjen og de satt igjen med penger og pizza.

Sakte nærmet vi oss Milano. På toget til Domodossola opplevde jeg følelsen jeg hadde opplevd for første gang 5 år tidligere: Lago Maggiore, Ossola-fjellene, steintakene. Denne gangen sammen med mannen min Giuse. Rundt middag nådde vi målet.

Giuse Armandos mamma og pappa ventet på oss. Det var en fest: hvis de kunne, ville de fått klokkene til å ringe.

En rask lunsj med mamma Olimpia og deretter hvile i vårt nye reir i Motta-distriktet. Dagen etter gjenopptok jeg arbeidet mitt på fabrikken og Giuse kom tilbake til byggeplassen.

Mine tanker gikk til mamma for min manglende støtte, men min åndelige leder Don Benetti oppmuntret meg til å be, og forsikret meg om at mange mennesker elsket henne. Noen ganger dro Giuse og jeg til lunsj hjemme hos henne, og hun likte det. I mellomtiden hadde en av søstrene mine funnet en jobb som bidro med en ny støtte til familien.

Kort tid senere annonserte vi til mamma, mamma Olimpia og pappa Armando at de skulle bli besteforeldre i juli.

Jeg begynte å føle ubehag under graviditeten, men arbeidsplikten ringte. Da var ikke arbeiderne beskyttet som nå. Giuse klarte å finne en bedre jobb enn på den utendørs byggeplassen: en liten fabrikk med tregjenstander som plugges til tønner, verktøy for å nøste opp ullnøster og til og med "paungi" (tresnurrer). I den femte måneden begynte vi omvisningen i butikkene på jakt etter barnevognen til den fremtidige nyfødte. Bredden var alltid større enn inngangsdøren og vi måtte bestemme oss for å flytte hus.

Den gang var det ingen byråer, vi gikk for å spørre her og der. Providence la oss finne en leilighet i andre etasje i et hus i via Scapaccino, rett ved siden av buntmakerverkstedet.

I løpet av kort tid organiserte vi flyttingen. Vi var ikke lenger i sentrum, men ikke langt heller, nærmere arbeidsplassen min.

Månedssleien var på 8000 lire, mye for vår magre lønn, men leiligheten var innbydende og lys. På gårdsplassen kunne vi også ha et par kvadratmeter land hvor vi kan dyrke aromatiske urter og blomster, min lidenskap.

Mottok nøklene vi ryddet opp i rommene og kledde opp vinduene med vakre gardiner med valancer og blondegardiner på kjøkkenet. Etter flyttingen gikk livet som normalt. Magen min ble mer og mer tydelig. En dag spurte en kollega meg når jeg skulle være hjemme i fødselspermisjon og rådet meg til å gå til gynekologen. Så jeg gjorde avtalen privat. Legen nesten skjelte meg ut for å vente for lenge: "Du kan ikke jobbe etter den sjette måneden og du er allerede i den syvende måneden: du tok en risiko". Dagen etter leverte jeg dokumentet til kontoret, og til og med kontoristen sa at jeg var naiv.

I mellomtiden forberedte jeg layetten ved å strikke gensere,

skjorter, sko og bleier laget av gamle laken som mamma ga meg.

Vi gikk også for å kjøpe vognen, som jeg hadde klargjort med laken brodert av meg i nøytrale farger, uten å vite om det var en gutt eller en jente. Til slutt, på kvelden den 2. juli, brast vannet og med kofferten allerede pakket dro vi til fots til sykehuset. Gynekologen som hadde undersøkt meg sa til Giuse at han kunne reise hjem. Fødselen hadde akkurat begynt og det tok omtrent 20 timer. Dagen etter dro hun tilbake til barsel mens jeg fortsatt ventet på fødestua.

På et tidspunkt ble det født en gutt, og sykepleieren gikk for å fortelle det til babyens far, som nesten ble syk av følelser. Etter en time kunne han klemme vårt første barn, kalt Armando etter bestefaren. Etter noen timer ble også besteforeldre, onkler og søskenbarn informert. Det så ut som det var den første babyen i hele verden.

Kapittel femten - Vi takker Gud...

Noen timer etter fødselen brakte sykepleierne på fødeavdelingen denne skapningen av kjøtt og blod til sengen min. De festet den til brystet mitt. Annet enn filledukken som Zizi hadde laget til meg som barn.

Sykehusoppholdet var da en uke. Før hjemreise dro folk til sykehuskirken for "renselse", en velsignelse fra presten.

På avdelingen var alt klart for å reise hjem, men jeg begynte å bli svimmel. Jordmor testet temperaturen min: 39. Dukken min og jeg måtte stoppe i to dager til. Til slutt torsdag 12 nesten frisk dro vi hjem. Søndag den 15. ble Armando ført i den nye barnevognen til døpefonten sammen med sin far Giuseppe, sin venn Mariuccia gudmor og gudfar Basilio, en venn av oratoriet. Jeg hadde ikke gleden av å delta på arrangementet fordi de eldste overtroisk rådet til å holde seg hjemme. Jeg nøyde meg med å tilberede en liten forfriskning.

Livet som trekant var annerledes, men jeg hadde det ganske bra. Jeg hadde mye melk, babyen vokste og jeg tok ham med til barnesenteret hver uke for en sjekk.

På slutten av de to månedene gjenopptok jeg dessverre arbeidet i fabrikken. Det var ingen barnehager da. Bestemødrene hadde avtalt å ta seg av ham i en uke hver.

Da jeg jobbet skiftet seks før jeg dro på jobb, pakket Giuse den inn og tok den med til bestemmelsesstedet. Ubevisst led dette barnet og jeg gråt sammen med ham.

Dessverre kunne jeg ikke slutte i jobben. Sakte, med tro, fortsatte vi treveisreisen: de første måltidene, de første skrittene var fantastiske ting. På den første dagen i barnehagen fant Giuse endelig en bedre betalt jobb. I et par år var han vaktmester på barneskolen, deretter ble han kalt til Rådhuset for å bekle

stillingen som forsonlig budbringer.

Dermed ble det opprettet et vindu for å forlate jobben min på fabrikken og vie meg til barnet mens jeg ventet på å gi ham en lillebror. Den 17. august 1962 ble vi jublet over fødselen av vårt andre barn. Luciano var lys i huden med blondt hår, det motsatte av Armando. Et eventyr. Søndag 26. ble han døpt sammen med sin far Giuse, sin kusine Mariuccia og gudfar Giuses bror Antonio. Igjen måtte jeg holde meg hjemme. Etter barselpermisjonen forlot jeg jobben for å vie meg til to vakre barn.

1. oktober 1962 begynte Armando med blått forkle og veske på skulderen i første klasse. Vi betrodde det med noen tårer til lærer Leopardi.

I samme periode tilkalte ordføreren i Domodossola Giuse og foreslo ham innkvartering i andre etasje i rådhuset, som forble ledig da den kommunale budbringeren trakk seg. I løpet av noen dager organiserte vi flyttingen. I sentrum hadde vi alle bekvemmeligheter. Om kvelden, lukket den store døren, var vi herskere i byen. Vi kunne godt se demonstrasjonene fra balkongen på ordførerens kontor. Fra vinduene våre kunne vi se en del av markedet med en århundregammel tradisjon.

I mellomtiden tok Luciano sine første skritt: han hadde blitt maskoten til byens ansatte.

For å supplere Giuses lønn, ønsket jeg å finne opp en jobb. Jeg begynte å kle vinduer, senger og puter til venner. Ryktet spredte seg og dermed ble jeg "teltenes dame". Giuse lærte på fritiden å forberede monteringen av gardinstengene og gudskjelov kunne vi nyte et mer behagelig liv.

1. oktober 1968 begynte Luciano også på skolen med lærer Luisa Cerri.

Tiden gikk fort. Om sommeren reiste vi på ferie rundt i Italia med campingteltet. Noen ganger så langt som til Sicilia til hjembyen

min.

I juli 1973 var vi på camping i Val d'Aosta og jeg begynte å få de første symptomene på graviditet. Den 16. februar 1974 ankom lillesøster Daniela for Armando som var nesten atten og Luciano som var tolv. Det var karnevalstid og de som så på det rosa sløyfen på rådhusdøra trodde det var en spøk. Sognepresten rådet oss til å feire dåpen påskenatten, gudmor vår venn Gianna og gudfar av ervervet onkel Benito.

Glem overtroen, denne gangen deltok jeg også i arrangementet natt til 13. april. Dagen etter på oratoriet var det hundre gjester til forfriskninger.

Daniela har også blitt voksen og vi er nå gamle. Våre tre barn har gitt oss 7 barnebarn: Stefano, Virginia, Greta, Lorenzo, Rebecca, Letizia og Matteo.

Historien tar slutt. Den 19. september 2015 feiret Giuse og jeg 60 år sammen.

Vi takker Gud, Vår Frue og alle de som elsket oss.

Mazza Concetta Maglio, født i Novara di Sicilia 18. april 1936.

Indeks

1. Fædrehjemmet	7
2. Ute av denne verden	14
3. Lek i sanden	24
4. Olje, spindelveg og det onde øyet	34
5. Uglene	40
6. Vossia tilgi meg (Starlight)	45
7. Emily	52
8. Svalenes flukt	57
9. Døren til himmelen	64
10. Den vakre tusa	69
11. Porselens ansikt	73
12. Fioler	76
13. Nytt liv	81
14. Våre første reir	84
15. Takk Gud...	87

